

”Enää yksi käytävä on full deaf space”

Kokemuksia ja muistoja kuuloalan järjestörakennus Valkeasta talosta

Aino Laiho

Kandidaatintutkielma

Kulttuurien tutkimuksen tutkinto-ohjelma

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Toukokuu 2025

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Kandidaatintutkielma

Kulttuurien tutkimuksen tutkinto-ohjelma, etnologia

Aino Laiho

”Enää yksi käytävä on full deaf space” – Kokemuksia ja muistoja kuuloalan järjestörakennus Valkeasta talosta

Sivumäärät: 43

Tutkielman aiheena on Helsingissä sijaitsevassa järjestörakennus Valkeassa talossa toimivien työntekijöiden kokemukset *deaf space* eli viittomakielisen tilan toteutumisesta sekä yhteisöllisyyden että arkkitehtuuriratkaisujen näkökulmasta. Tavoitteenani on ollut myös selvittää lähes 40 vuotta vanhan fyysisen rakennuksen merkitystä viittomakieliselle työyhteisölle sekä tallentaa Valkeaan taloon linkittyvää muistitietoa, sillä rakennuksesta luopumisesta on keskusteltu viime aikoina. Tutkimukseni taustana on aiemmat tutkimukset kulttuurimaantieteestä (human geography) vaikutteita saaneesta alasta, deaf geographysta sekä sen alaluokkaan kuuluvista viittomakielisistä tiloista, joita kutsutaan englanniksi termillä deaf space. Tämän lisäksi tarkastelen yhdysvaltalaisen Gallaudetin yliopiston projektin tuloksena julkaistuja, arkkitehtuuriin ja tilasuunnitteluun tarkoitettuja DeafSpace -konseptin ohjenuoria. Primääriaineistonani on kuusi kävelyhaastattelua, jotka ajoittuvat vuoden 2024 kevääseen ja sijoittuvat Valkeaan taloon. Informantit ovat olleet sillä hetkellä kokopäiväisesti töissä Kuurojen liitolla, joka on rakennuksen neljästä omistajajärjestöstä suurin. Analysoin videoituja haastatteluja käyttäen apunani sisällönanalyysin menetelmiä. Vaikka heidän työkokemuksensa vaihtelivat muutamasta vuodesta useampaan vuosikymmeneen, vastausten sisällöt olivat yhteneviä siltä osin, että rakennus koettiin kulttuurihistoriallisesti merkittäväksi Suomen viittomakieliselle yhteisölle, ja useamman kohdalla myös henkilökohtaisesti läheiseksi. Deaf spacen koettiin kuokoistaneen liiton työntekijämäärän ja tilojen käyttöasteen ollessa suurimmillaan 1990–2000-lukujen vaihteessa. Sen sijaan rakennuksen eri osioiden arkkitehtonisia toteutuksia tai sisustussuunnittelua ei pidetty spesifisti kuuroystävällisinä, eikä myöskään tähän päivään sopivina. Muun muassa rahoituksen vähentymisestä johtuneita irtisanomisia ja työkuulttuurin muutosta lisääntyneine etätöineen esitettiin syiksi deaf spacen hiipumiseen. Runsaasta tunnearvosta huolimatta suuri osa haastateltavista koki, että Valkea talo on nähnyt parhaat päivänsä, eikä sitä enää pidetä ”kuurojen kulttuurikotina”, kuten rakennusta suunniteltaessa visioitiin 1980-luvulla.

Avainsanat: viittomakieliset, kuurot, työyhteisöt, yhteisöllisyys, järjestötyö, tilasuunnittelu, rakennukset, kulttuurimaantiede

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Aiheen taustoitus ja tutkijan paikantuminen	4
1.2	Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset	7
1.3	Kenttänä järjestörakennus Valkea talo ja sen syntytarina	8
2	Teoreettista taustaa ja aiempia tutkimuksia	12
2.1	Muistamisen tilat kulttuurien tutkimuksessa	12
2.2	Deaf space teoreettisena viitekehyksenä	14
3	Metodologia	18
3.1	Viittomakielinen kävelyhaastattelu aineistonkeruumenetelmänä	18
3.2	Aineiston kuvaus ja analysointimenetelmät	20
3.3	Eettiset kysymykset	21
4	Informanttien kokemuksia ja muistoja Valkeasta talosta	23
4.1	Valkea talo eri elämänvaiheissa ja työpaikkana	23
4.2	”Kulta-aika” ja tulevaisuusnäkymät	25
4.3	Kohtaamispaikat ennen ja nyt sekä ”no go” -alueet	28
4.4	Toteutuuko deaf space Valkeassa talossa?	33
5	Johtopäätökset ja jatkotutkimus	37
5.1	Työntekijöiden muistot ja kokemukset Valkeasta talosta deaf spacena	37
5.2	Jatkotutkimuksen suuntaviivoja	39
	Lähteet	41
	Primääriaineisto	41
	Lähdekirjallisuus	41

1 Johdanto

1.1 Aiheen taustoitus ja tutkijan paikantuminen

Kandidaatintutkielmassani tarkastelen viittomakielisten työntekijöiden kokemuksia ja muistoja kuuloalan järjestörakennuksesta, joka tunnetaan nimellä Valkea talo. Valkea talo sijaitsee Helsingissä, Pohjois-Haagan kaupunginosassa, ja se on vuodesta 1987 lähtien toiminut useiden kuuloalan järjestöjen tukikohtana. Talo rakennettiin aikanaan erityisesti kuurojen ja muiden kuulovammaisten tarpeisiin, mutta sen rooli ja käyttäjäkunta on sittemmin muuttunut. Rakennuksen omistaa neljä kuuloalan järjestöä, joista Kuurojen liitto on suurin. Talon myymisestä tai osittaisesta luopumisesta on ajoittain keskusteltu julkisesti. Tutkielman taustalla on kiinnostus siihen, miten kuurojen yhteisö kokee Valkean talon nykyhetkessä: onko se yhä heidän paikkansa, ja millaisia merkityksiä siihen kiinnittyy?

Tutkimus sijoittuu etnologian tieteenalaan, jossa arjen käytännöt, kulttuuriset merkitykset ja yhteisöjen kokemukset ovat keskiössä. Lähestyn Valkeaa taloa paitsi fyysisenä paikkana, myös yhteisöllisenä ja muistoihin kiinnittyvänä ympäristönä. Teoreettisena taustana toimii erityisesti *deaf space*, joka kuuluu laajemmin deaf geography -oppialaan, joka puolestaan on Suomessa toistaiseksi vähänlaisesti hyödynnetty. Deaf Studiesiin linkittyvää tutkimusta on Suomessa tehty melko niukasti ja lähinnä kielitieteen tai historian, harvemmin yhteisön tai arjen näkökulmasta. Yksittäisiin rakennuksiin tai fyysisiin ympäristöihin keskittyviä tutkimuksia ei juurikaan ole tehty, eikä niiden tarkastelua deaf space -käsitteen kautta ole systemaattisesti sovellettu. Viime aikoina Suomen kuurojen yhteisöä on kuitenkin lähestytty erityisesti muistitietotutkimuksessa: muun muassa Viitotut muistot - ja Hiljaisen kansan äänet – remontoitujen kehojen -tutkimushankkeissa on tallennettu yhteisön kertomuksia ja kokemuksia (Katsui ja muut 2021; Hiljaisen kansan äänet n.d.). Vaikka yhteisölle tärkeät paikat, kuten kuurojen koulut ja asuntolat, kuurojen yhdistykset tai vaikkapa Kuurojen liiton entinen kurssikeskus Malminharju, ovat toistuvasti nousseet esiin muisteluissa, niitä ei ole liiemmin tutkittu tilan ja paikan näkökulmasta, saati yhdistettynä muistitietotutkimuksen ja etnologisen paikkatutkimuksen menetelmiin tai deaf space -ajatteluun.

Tutkimukseni tavoitteena on ymmärtää, millaisina Valkean talon tilat näyttävät viittomakielisille ja kuuroille työntekijöille: miten ne mahdollistavat tai estävät kohtaamisia, millaisia sosiaalisia merkityksiä niihin kiinnittyy, ja mitä tapahtuu, jos tila ei enää tunnu omalta. Suurin osa haastattelemistani informanteista on työskennellyt Valkeassa talossa useiden vuosien ajan,

ja heidän kertomuksensa paljastavat, kuinka tiiviisti fyysinen paikka, yhteisö, työ ja kieli voivat kietoutua toisiinsa. Valkea talo on vuosikymmenten aikana tarjonnut puitteet lukemattomille satunnaisille kohtaamisille, kunnianhimoisille studiotuotannoille, arkistoinnille, yhteisön historiallisen kulttuuriperinnön siirtämiselle, kansainvälisten ystävyys- ja yhteistyösuhteiden rakentamiselle, ja jopa virkistäville uintihetkille rakennuksen saunoissa ja uima-altaissa. Ei myöskään pidä unohtaa lasten ja nuorten harvinaista kokemusta ”kuurojen ikiomasta paikasta”: niitä tarjosivat aikoinaan talossa järjestetyt perhe- ja opinnonohjauskurssit.

Oma ensikosketukseni kandidaatintyöni kohteeseen ja kenttään Valkeaan taloon tapahtui vuonna 1994 ollessani vuoden ikäinen, kun rakennuksessa järjestettiin kuulovammaisten lasten perheille sopeutumisvalmennuskurssi Kuuloliiton toimesta (ent. Kuulonhuoltoliitto, lyhenne KHL). Kurssi järjestettiin D-puolella rakennuksen takaosassa. Myös vuonna 1998 ollessani viisivuotias järjestettiin sama kurssi, ja omassa muistissani on yhä se ihmeellinen tunne, kun paljastui, että kuuroille on ikioma uima-allas ja siniseksi maalattu sisäliukumäki.

Kuva 1: Ikonista ilmakuvaa Valkeasta talosta on liimattu Kuulonhuoltoliiton (nyk. Kuuloliitto) perhekurs- sin osallistujille jaettaviin valokuva-albumeihin, myös omaani vuonna 1994. Alkuperäinen kuvaaja ei ole tiedossa.

Suhteeni Valkeaan taloon jatkui ollessani yläasteella, kun rakennuksessa järjestettiin kuuroille peruskoulunsa päättävälle opinnonohjauskurssi vuonna 2008. Majoituimme viikon Kuurojen

kansanopiston tiloissa, jotka tunnetaan myös Valkean talon C-puolena, ja osallistuimme eri työpajoihin ja esitelmiin. Siihen kuului perinteitä kunnioittaen myös auktoriteettien vastustaminen eli yölliset karkailut alkoholijuomien nauttimisineen. Opo-viikko Valkeassa talossa saattoi yhteen eri puolilla Suomea asuvat nuoret kuurot hetkeksi, jolloin se toimi monille yhteisöllisenä vertaistukena, aivan samalla tavalla kuin viittomakieliset rippileirit.

Nuorena aikuisena Valkeaan taloon oli jälleen asiaa, kun Kuurojen liiton nuorisotoimikuntalaisena osallistuin kokouksiin. Seuraavaksi suhteeni rakennukseen syveni, kun tein töitä Kuurojen Palvelusäätiön viittomakielen opettajan sijaisena vuonna 2018, josta siirryin myöhemmin muutaman metrin päähän Kuurojen liitolle nuorisotyön ja kulttuurituotannon assistentiksi. Vuosina 2023–2024 toimin ensin kulttuurituottajan sijaisena ja sitten tein viittomakielen opettajan keikkoja Humanistiselle ammattikorkeakoululle ja Kuurojen kansanopistolle. Kenttäni on tullut tutummaksi itselleni, sillä olen päässyt kokemaan rakennuksen eri osia eri rooleissa. Aiempien työroolieni lisäksi olen ollut kuurojen yhteisön aktiivinen jäsen useammalla osa-alueella, ja siksi haastatteleman informantit ovat itselleni enemmän tai vähemmän tuttuja myös työelämän ulkopuolella.

Käydessäni Valkeassa talossa ennen ensimmäistä työsuhdettani minua jännitti aina hieman astua rakennuksen aulaan, sillä koin ristiriitaisesti samaan aikaan sekä sisä- että ulkoryhmäläisyyttä siellä. Tuntui siltä, että kaikki siellä työskentelevät ovat kovin tuttavallisia toisilleen ja pitävät tiettyjä asioita itsestäänselvyyksinä, kuten kulkureittiä uima-altaaseen tai studiolle. Tätä kutsutaan jaetuksi tai hiljaiseksi tiedoksi, joka on virallisen ja institutionaalisen ulkopuolella, jopa piilossa olevaa ruohonjuuritason tietoa. Hiljainen tieto tarkoittaa ihmisten kokemuksiin pohjaavaa tietoa, jota ei ole käsitteellistetty (Koivunen 1997). Saman ilmiön olen huomannut myös aineistonkeruuni yhteydessä. Tänä päivänä saatuaani paremmin jalansijaa siellä en enää aristele samalla tavalla, vaikka hädin tuskin hahmotan edelleenkään, miten sinne altaalle oikein pääsee. Kun pysähdyn analysoimaan tuntemuksiani kehossani, Valkea talo saa aikaan minussa aivan erityyppisiä ajatuksia ja tunteita verrattuna valtaväestön, siis kuulevien hallinnoimiin rakennuksiin. Jälkimmäisissä tiloissa perusoletukseni on se, etteivät kanssaihmiset osaa viittoa tai suhtautua läsnäolooni, ja eräänlainen varautumisotila menee päälle. Myös vähemmistöstressi paukkuu sisälläni. Valkeassa talossa taas on monin verroin todennäköisempää, että pystyn hoitamaan asiani omalla äidinkielelläni eli suomalaisella viittomakielellä, minkä lisäksi törmään joka kerta tuttuihin ja pääsen vaihtamaan pari sanaa heidän kanssaan.

Valkea talo toimii itselleni melkeinpä parantavana kokemuksena, vastineena kuulevien ja puheen dominoimalle yhteiskunnalle, jossa olen aina altavastaajana ja jossa minä olen se, joka joutuu mukautumaan ja miettimään vaihtoehtoisia kommunikointimenetelmiä tai viittomakielien tulkkiensa tilaamista. Samantyyppistä kerrotaan Wayne D. Myslikin (1996, 156–169) artikkelissa, jossa käsitellään homoseksuaalisten miesten suhdetta Washingtonissa sijaitsevan Dupont Circle -nimiseen alueeseen. Haastateltujen lainauksissa todetaan, kuinka alueelle saavuttaessa kehoon leviää eloa ja voimaantumisen tunnetta sekä kasvojen ilme kirkastuu. Myslik kuvaa Dupont Circlen suurta, emotionaalista merkitystä kyseisille miehille: se on poliittinen ja kulttuurinen kohtaamispaikka, jossa perinteiset valtasuhteet ovat kääntyneet pääläelle. Queer-tiloilla on erityinen merkitys niille, jotka eivät tunne kuuluvansa julkiseen kaupunkitilaan, saati hallitsevansa sitä. Kyseisissä paikoissa sisäryhmäläiset, tässä tapauksessa seksuaalivähemmistöön kuuluvat, kokevat henkistä ja emotionaalista turvallisuutta, tarvitsemaansa näkyvyyttä ja hallinnantunnetta, kun taas muualla joudutaan muuttamaan käyttäytymistään peittääkseen seksuaalisen identiteettinsä, oli se tietoista tai ei.

Kaikilla viittomakielisillä tai kuurojen yhteisön jäsenillä ei välttämättä ole yhtä läheistä ja lämmintä suhdetta Valkeaan taloon kuin minulla: jotkut ovat kenties korkeintaan nuoruudessaan majoittuneet siellä viikon verran, eivätkä jotkut taasen ole ikinä astuneet siihen jalallaan. Joillekin rakennus voi olla ainoastaan työpaikka, josta saa elantoa. Vaikka pääovi sekä jotkin osat rakennuksessa, kuten aula, ruokasali ja kirjasto, ovatkin arkisin auki yleisölle tiettyyn kellonaikaan, uskon sisäryhmäläisyyden määrittelevän sen, kuinka hyvin rakennuksessa viihtyy. Lisäksi koska tunnen rakennuksen historiaa jonkin verran ja ymmärrän, että se on alusta alkaen rakennettu ja tarkoitettu meille, tunnen siihen erityislaatuista sidettä, toisin kuin esimerkiksi tilapäisesti vuokrattuihin tiloihin, vaikka niissä järjestettäisiinkin viittomakielisiä tapahtumia ja tapaisin siellä itselleni tärkeitä ihmisiä. Työssäni selvitän, kokevatko muutkin samantyyppistä sidettä Valkeaan taloon.

1.2 Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni tavoitteena on tarkastella Kuurojen liiton kuurojen ja viittomakielisten työntekijöiden suhdetta kuuloalan järjestörakennus Valkeaan taloon: miten he muistavat ja kokevat rakennuksen eri osia ei ainoastaan fyysisinä tiloina, vaan myös deaf spacena, tietynlaisena henkisenä ja sosiaalisena tilana, jossa kuuroa kehoa ei pidetä normista poikkeavana, ja jossa viittomakieli kommunikointikeinona on standardi. Selvitän, miten rakennuksen fyysiset ja sosiaaliset rakenteet ovat vaikuttaneet kuurojen käyttäytymiseen ja liikkumiseen tilassa: mitkä

alueet ovat näyttäytyneet kohtaamispaikkoina ja mitkä taas rajoittavina tai poissulkevinä. Lisäksi tarkastelen Valkean talon merkitystä työpaikkana ja yhteisöllisenä tilana sekä sen muuttuvaa roolia vuosikymmenten aikana. Näiden pohjalta muotoilen kaksi tutkimuskysymystäni seuraavasti:

Tutkimuskysymys 1: Millaisia merkityksiä järjestörakennus Valkea talo saa viittomakielisessä (työ)yhteisössä?

Tutkimuskysymys 2: Miten deaf space koetaan ja tuotetaan yhteisöllisesti ja arkkitehtonisesti?

Aineistona toimivat viittomakieliset kävelyhaastattelut, joissa informantit liikkuvat fyysisessä tilassa ja muistelevat kokemuksiaan ja työhistoriaansa. Haastatteluissa kerätään näkemyksiä deaf spacen toteutumisesta ja tilan toimivuudesta, mutta ne tuovat esiin myös yhteisöllisiä ja nostalgisiakin paikkasuhteita muistitietotutkimuksen avulla.

1.3 Kenttänä järjestörakennus Valkea talo ja sen syntytarina

Tänä päivänä kuurojen yhteisön arkikielessä Valkean talon, eli 1980-luvulla rakennetun toimistokompleksin, tiloja pidetään usein vanhentuneina ja nykyisiin tarpeisiin huonosti soveltuvina, mutta samalla muistellaan entisaikojen kunnianhimoa ja tulevaisuusoptimismia. Lisäksi keskustelua herättää usein merkittävästi nousseet rakennuksen ylläpito- ja huoltokustannukset. Kuurojen Liitto onkin aiemmin harkinnut rakennuksesta luopumista (Kuurojen liitto 2021), mutta aktiivinen myynti on toistaiseksi keskeytetty. Sen sijaan rakennuksessa on ryhdytty vaiheittaiseen peruskorjaukseen, ja tiloja vuokrataan yhä useammin kuulo- ja viittomakielialan ulkopuolisille toimijoille. Lokakuussa 2024 Kuurojen Liiton hallintovastaavan kanssa käydyn sähköpostikeskustelun mukaan uusimpiin vuokralaisiin kuuluvat esimerkiksi Kansalaisareena ry ja Lupa Lapsuuteen ry.

Valkea talo on arkkitehtiprofessori Jaakko Laapotin suunnittelema, vuonna 1987 rakennettu järjestörakennuskompleksi, joka sijaitsee Helsingin Pohjois-Haagassa, osoitteessa Ilkantie 4. Sillä riittää kokoa: talon kokonaispinta-ala on 10 000 neliometriä, ja tilavuutta on puolestaan 43 000 neliometriä (Valkea talo n.d.). Rakennus on moniosainen, A–D-kirjaimilla nimitetty ja suorakulmion muotoinen, jonka sisäpuolella on piha koristepuineen ja pyöreine ulkokatoksineen. Valkea talo on rakennettu loivan mäen päälle, jolloin kaikille avoin, komean näköinen pääsisäänkäynti sijaitsee alempana rakennuksen B-siivessä ja ensimmäisessä kerroksessa. Pääoven lisäksi samalla puolella sijaitsee yhteiskäytössä olevia tiloja kuten aula, ruokala, kirjasto ja auditorio. Aulassa on vastaanottotiskin läheisyydessä Kuurojen museon uusittu

rannalla, ja joka ehti palvella yhteisöä aina 1970-luvulta asti. Ylen (2011) lyhyessä uutisessa otsikoidaan, että ”Myyntiaikeet aiheuttivat viime vuonna suuren kohun kuurojen keskuudessa.” Tästä saa käsityksen, kuinka kova kolaus kurssikeskuksen menettäminen oli yhteisölle. Valkeaa taloa ei välttämättä pidetä koko yhteisön turvapaikkana, ainakaan tänä päivänä; Malminharju puolestaan oli sitä monille, sillä paikka palveli lähes koko kohderyhmää. Siellä järjestettiin kursseja, leirejä ja muita tapahtumia kaikille ikäryhmille. Joitakin kuurojen yhdistysten kesäpaikkoja on yhä eri puolilla Suomea, kuten Turun kuurojenyhdistys ry:n omistama Merimaja Turun Kaksikerrassa.

Valkeaa taloa suunnitellessa idealismia ei puuttunut. Rakennushistoriaselvityksessä (2021) kerrotaan, kuinka monitoimitaloon kaavailtiin kansanopiston lisäksi videotuotantokeskusta, videokirjastoa, teatteria, museota ja tutkimuskeskusta. Suomen kuurojen historiategrossa nimeltään Maahan lämpimään (2005) kuvataan, että alkujaan Kuurojen liitto ja Kuulonhuolto-liitto olivat tahoillaan hakeneet Raha-automaattiyhdistykseltä avustusta erillisille rakennushankkeilleen. Vastauksena oli, että nämä hankkeet tulee yhdistää, jotta rahoitus järjestyy. Kuurojen liiton puolella hankkeen työnimenä oli ollut ”Kuurojen talo”, josta se lopulta muotoutui ”Kuulovammaisalan monitoimitaloksi”. Kuulo- ja viittomakielialan järjestöillä Suomessa on toisistaan eriäviä intressejä ja erityyppistä toimintaa, vaikka kohderyhmä ei ole erityisen suuri. Kuulovammaiset ovat kuitenkin varsin heterogeeninen ryhmä, eikä vähiten kielten takia: osa heistä, kuten minä, identifioituu äidinkieleltään viittomakieliseksi kuuroksi ja osa puolestaan pitää itseään puhuvina kuuroina tai huonokuuloisina. Lisäksi moni sijoittuu sille välille, eli kokee itsensä kaksikieliseksi ja -kulttuuriseksi. Kuulon apuvälineiden ja viittomakielen tulkkien käytössä on suurta vaihtelua yksilöiden välillä. Kuurojen ja huonokuuloisten erottelua on ylläpidetty myös koulujärjestelmän puolesta ainakin useamman vuosikymmenen ajan, ellei vuosisadan edestä, eikä se ole vielä tänäkään päivänä loppunut. Reippaasti yksinkertaistettuna Kuurojen liitto toimii viittomakielisten kuurojen edunvalvojana ja palveluntuottajana, kun taas Kuuloliiton kohderyhmänä ovat puhuvat huonokuuloiset. Esimerkiksi nuorisotyön osalta järjestöt tekevät kuitenkin yhteistyötä enenevässä määrin, ja Sateenvarjo-verkosto kerää yhteen useamman kuuloalan järjestön lapsi- ja nuorisotyön toimijat (LapCI 2015).

Rakennushistoriaselvityksessä (2021) kuvaillaan Maahan lämpimään -teosta (2005) siteera-ten, mihin asioihin Valkeaa taloa suunnitellessa tuli kiinnittää huomiota: tavoitteena oli ”visuaalisen ihmisen kannalta toimiva yhteisö, oma kulttuurikoti”. Esimerkiksi valaistusta ja voimakkaiden kuvioden välttämistä mietittiin, sekä kokous- ja kurssitilat suunniteltiin siten, että

kaikki paikallaolijat näkisivät toisensa. Alussa mainittu sitaatti kuurojen kulttuurikodista sekä rakennuksen edellytyksistä mukailee pitkäaikaisen järjestöaktiivin, Kuurojen liiton entisen toiminnanjohtajan Liisa Kauppisen ajatuksia, jotka on tallennettu hänen elämäkertansa (Fagerström 2019). Kirjassa todetaan, kuinka hän oli vuonna 2018 muistellut kirjailijalle, että Kuurojen Liitto ja Kuulonhuoltoliitto olivat esittäneet toisistaan eriäviä toiveita arkkitehdille. Kauppinen omien sanojensa mukaan oli tokaissut, että niiden yhdistäminen oli Laapotin ”päänsärky”. Rakennuksen valmistuttua vuonna 1987 ensimmäisinä toimijoina olivat Kuurojen liiton ja Kuuloliiton lisäksi Kuurojen Palvelusäätiö (silloiselta nimeltään Kuurojen Huoltokotisäätiö), Kuurojen Urheiluliitto, Helsingin kuurojen yhdistys, Kuurojen Lasten Vanhempien Liitto sekä Kuurojen Maailmanliitto (Kuurojen liiton hallintovastaava 2024). Kuurojen Urheiluliitto ja Helsingin kuurojen yhdistys ovat sittemmin poistuneet kiinteistöstä.

2 Teoreettista taustaa ja aiempia tutkimuksia

2.1 Muistamisen tilat kulttuurien tutkimuksessa

Tutkimukseni lähestyy Valkeaa taloa käyttäen teoreettisena taustana sekä muistitietotutkimusta että kulttuurimaantiedettä, tarkemmin tilan tutkimusta kuurospesifistä näkökulmasta, josta kerron seuraavassa alaluvussa. Muistitietotutkimus kulttuurien tutkimuksessa tarkastelee nykyisyyttä ja menneisyyttä yksilöllisten muistojen ja kokemusten kautta, mutta se ei keskity pelkästään siihen, mitä muistetaan, vaan myös siihen, miten muistetaan ja missä. Muistitietotutkimukselle erityispiirteenä on ”demokraattinen eetos”: huomiota kohdistetaan siihen, kenenellä on oikeus muistaa ja tulla kuulluksi tai nähdyksi (Pöysä 2021). Erityisesti marginalisoidujen ryhmien muistitieto nostaa esiin näkymättömäksi jääneitä kokemuksia, joita ei usein ole kirjoitettu virallisiin historiateoksiin. Muistitieto ei myöskään ole vain yksilön tuottamaa ja henkilökohtaista, vaan se rakentuu suhteessa ympäristöön ja kanssaihmiisiin. Muistitiedon jakaminen voi vahvistaa yhteisöllisiä merkityksiä, kuten kuulumisen tunnetta ja kulttuurista identiteettiä.

Päivi Magga (2022, 218–241) tarkastelee artikkelissaan saamelaisten muistitietoa linkittyen kulttuurimaisemaan ja elinkeinon muutoksiin ja osoittaa, kuinka yhteisöllinen muistaminen kietoutuu suulliseen tietoon, ympäristöön ja sukupolvien välisiin suhteisiin. Hän on kehittänyt sille oman, kuvaavan termin: siidabiografia. Samoin kuin kuurojen yhteisössäkkin, tietyt paikat saavat merkityksensä jaetun muistitiedon kautta. Queertutkimuksessa taas nousee esiin, kuinka affektit ja muistot syntyvät ja kiinnittyvät paikkoihin ja tiloihin, joita ei ehkä ole alun perin tarkoitettu turvallisiksi tai saavutettaviksi kyseisille, marginalisoiduille ihmisryhmille, mutta jotka ryhmät ovat ottaneet omakseen tai uudelleenmääritelleet (esim. Myslik 1996, 156–169). Tuula Juvosen ja Riikka Taavetin (2022, 392–412) queerspesifiä muistitietotutkimusta käsittelevässä artikkelissa luonnehditaan, kuinka se on oiva työkalu normatiivisten oletusten kriittiseen tarkasteluun sekä poissaolevien teemojen esille nostamiseen. Artikkelissa mainitaan myös aiemmista tutkimuksista esimerkkinä eräs Tampereella toiminut baari sekä Göteborg seksuaalivähemmistöjen kaupunkina: tietyillä tiloilla on paikkansa tässäkin.

Muistitietoaineistoissa tilat ja paikat eivät toimi ainoastaan fyysisinä rakenteina, taustatekijöinä, vaan ne ovat osa itse kokemusta ja kerrontaa: muistelijat tuottavat tilaa uudelleen, omaehtoisesti valtaväestöstä poikkeavan kerronnan kautta. Tämä pätee myös tutkielmani aineistoon, jossa kuurot ja viittomakieliset haastateltavat muistelevat Valkean talon tiloissa omia

kokemuksiaan työstä, kielestä, kohtaamisista ja kuulumisen tunteesta. Haastatteluissa tila toimii paitsi muistamisen kehikkona myös emotionaalisesti ja kulttuurisesti latautuneena paikkana, johon liittyy vahvojakin, kehollisia kokemuksia. Tämän lisäksi on pidettävä mielessä, että muistitieto syntyy vuorovaikutuksessa tutkijan ja muistelijan, menneen ja nykyhetken sekä tilan ja liikkeen välillä. Muistitietotutkimus on siten myös eettinen prosessi: tutkijan on oltava tietoinen omasta roolistaan välittäjänä ja tulkintojen tekijänä. (Fingerroos ja Haanpää 2006, 25–48; Fingerroos ja Peltonen 2006, 7–24; Korkiakangas 2006, 120–144; Ukkonen 2006, 175–198). Myös Savolainen ja Taavetti (2022) painottavat, että tutkija osallistuu muistin tuottamiseen, ja että muistojen jakamiseen liittyy valtaa, haavoittuvuutta ja luottamusta.

Kuten mainitsin johdantoluvussa, viimeisimpiä esimerkkejä muistitietotutkimuksesta kuurojen yhteisöstä ovat olleet tiedettä ja taidetta yhdistävä Hiljaisen kansan äänet – remontoidut kehot -hanke, jossa tutkijoista yksi oli viittomakielinen kuuro, Outi Ahonen, sekä Viitotut muistot -selvityshanke, jossa Maija Koivisto puolestaan edusti tutkijana kuurojen yhteisöä. Jälkimmäinen toimi samalla taustana viittomakielisten ja kuurojen totuus- ja sovintoprosessille, jonka on määrä alkaa lähiaikoina. Näissä muistitietoa hyödyntävissä tutkimuksissa korostuu muun muassa vanhempien sukupolvien kokemukset asuntolakouluista sekä ”kuulon korjaamisesta”. Tieteellisen tutkimuksen ulkopuolella muistitietoa on jo pidempään kerätty kuuroilta kuten esimerkiksi elämäkertoihin, Kuurojen Liiton videotiedotteisiin, historiallisiin tai kaunokirjallisiin töihin sekä muuhun taiteelliseen tarkoitukseen, kuten teatteriproduktioihin. Tämän luvun pohjalta voi todeta, että muistitietotutkimus tarjoaa otollisen väylän tarkastella yhteisön kokemuksia ja muistoja tilan kautta. Se yhdistyy etnologiseen kiinnostukseen arjen ilmiöistä ja antaa niin sanotusti ”äänen” yhteisölle, joiden muistot ovat usein jääneet valtavirran historiankirjoitusten ulkopuolelle tai ovat kuulevien tallentamia.

Kulttuurien tutkimuksessa, kuten etnologiassa ja muistitietotutkimuksessa, tila ja paikka ovat keskeisiä käsitteitä, joiden avulla voidaan ymmärtää ihmisten kokemuksia ja merkityksenantoprosesseja. Ihmismaantiede tai kulttuurimaantiede (human geography/cultural geography) tutkii paikkojen sosiaalista, kulttuurista ja historiallista ulottuvuutta korostaen, ettei tila ole neutraali vaan tuotettu, eletty ja jatkuvasti muuttuva tai neuvoteltava (Häkli 1999; Rose 1995). Gillian Rose (1995, 103–105) kirjoittaa artikkelissaan, että paikan tuntu (sense of place) on osa identiteettipolitiikkaa ja liittyy valtasuhteisiin: kun paikan rajoja vedetään, määritellään samalla sisä- ja ulkopuolelle jäävät. Myös yhteiskunnassa marginaaliin jäävät ihmisryhmät voivat käyttää paikan tuntua identiteettityökaluna muodostaakseen oman tilansa, johon kenellä tahansa ei ole asiaa. Tämä pätee Valkean talon kaltaisiin rakennuksiin, jotka eivät

ole vain fyysisiä tiloja vaan yhteisöjen merkityksellistämisen kohteita. Ne voivat toimia esimerkiksi viittomakielisen yhteisön kulttuurisina ja sosiaalisina keskuksina. Tällöin kyse on myös vallasta: kuka saa käyttää tilaa, ketkä määrittelevät sen merkityksen ja ketkä jäävät sen ulkopuolelle?

Tässä tutkimuksessa muistitieto yhdistyy deaf space -viitekehykseen siten, että se mahdollistaa kuurojen työntekijöiden kokemusten kautta syntyvien viittomakielisten tilojen näkyväksi tekemisen. Tällainen näkökulma tuo esiin, kuinka viittomakielisyys ja kuurot kehot rakentavat paikan merkitystä sekä fyysisessä että symbolisessa mielessä. Muistitiedon avulla voidaan tarkastella, millaisia tilaan kytkeytyviä muistoja työntekijät kantavat mukanaan ja miten ne heijastavat yhteisön arvoja, normeja ja historiaa. Nämä yhdessä tuovat siis näkyväksi kulttuurisia merkityksiä, vallankäyttöä ja yhteisöllisiä tunteita. Valkean talon tutkimuksessa nämä näkökulmat auttavat tarkastelemaan, miten rakennus on toiminut paitsi fyysisenä tilana myös kollektiivisena paikkana, jossa Suomen kuurojen yhteisö on rakentanut ja ylläpitänyt, mutta on lopulta menettämässä pikkuhiljaa merkityksellistä tilaa.

2.2 Deaf space teoreettisena viitekehyksenä

Olen kuvannut lyhyesti edellisessä alaluvussa ihmis- tai kulttuurimaantiedettä oppialana, ja tutkielmassani käytän teoreettisena viitekehyksenä kuurospesifiin kulttuurimaantieteeseen (deaf geography) kuuluvaa käsitettä deaf space. Kuurojen maantiede tuo tilan tutkimukseen poikkeuksellisen lähestymistavan: sen keskiössä on kuuron keho ja sen kokemus ympäristöstään. Gulliverin ja Kitzelin (2016, 451–453) mukaan deaf space syntyy siitä, että kuurot elävät ja ovat kanssakäymisissä visuaalisissa, ei-kuulevissa kehoissa. Tällaiset tilat voivat olla pieniä ja tilapäisiä, kuten sattumalta kadulla kohtaavien kuurojen välinen viittomakielinen vuorovaikutus yhteisöllisine eleineen, tai suurempia ja pysyviä, kuten kuuron perheen koti tai kokonainen kuurojen yliopisto (Gulliver ja Kitzel 2016, 451–453). Myös Steve Emery (2009) kertoo esimerkkejä tilapäisistä tai vakiintuneista deaf spaceista: edelliset syntyvät pubeissa tai kadulla, ja jälkimmäiset kuuroille tarkoitetuissa rakennuksissa ja instituutioissa. Deaf space muovaa fyysistä ympäristöä sitä mukaa, kun siinä oleillaan ja toimitaan. Aluksi tila voi olla vain hetken kohtaaminen, mutta ajan kuluessa ja toistojen määrän kasvaessa siitä voi tulla fyysisesti ja sosiaalisesti pysyvä tila. Esimerkiksi kuurojen koulut ja yhdistykset ovat tällaisia pidempikestoisia deaf space -tiloja.

Sen sijaan DeafSpace kirjoitettuna yhteen on Hansel Baumanin (2010) johdolla Gallaudetin yliopistossa vuosina 2005–2008 kehitetty konsepti, jossa kuurojen visuaaliset tarpeet on

huomioitu arkkitehtuurissa. Konseptin juuret ulottuvat kuitenkin jo 1800-luvulle: esimerkkinä mainitaan kuuro arkkitehti Olof Hanson, joka suunnitteli tuolloin Kendall Schoolin poikien asuntolan Gallaudetin kampukselle, korostaen avointa ja visuaalisesti saavutettavaa arkkitehtuuria. Viisi ohjenuoraa on määriteltyinä konseptissa: aistikontaktit, tila ja etäisyys, kulkuväylät, valo ja värit sekä akustiikka (Sensory Reach, Space and Proximity, Mobility and Proximity, Light and Colour sekä Acoustics). Nämä ohjaavat kuuroystävällisen tilasuunnittelun periaatteita. Jotkin Gallaudetin kampusalueella sijaitsevat rakennukset tai niiden osa-alueet toimivat esimerkkinä DeafSpace -periaatteiden soveltamisesta. Rakennukset ja tilat on toteutettu visuaalisesti avoimiksi ja viittomakielistä kommunikointia tukeviksi, toisin kuin esimerkiksi perinteiset, kapeat luokkahuoneet tai aulat, joissa on näköesteitä. Deaf space siis voi konkretisoida sekä fyysisessä ympäristössä että siinä, kuinka tila tukee yhteisöllistä toimintaa ja kuurojen toimijuutta (Bahan ja Bauman 2008). Näitä suunnitteluperiaatteita sovellettiin muun muassa James Lee Sorenson Language and Communication Center -rakennuksessa Gallaudetin kampuksessa, jossa esimerkiksi pyöristetyt kulmat lisäsivät näkyvyyttä, mutta aiheuttivat odottamattomia haasteita: parempi näkyvyys sai ihmiset kävelemään nopeammin, jolloin törmäyksiä sattui vastaan kulkevien kanssa (DeafSpace: A Brief History n.d.). Kun taas tarkastellaan Universal Design -ajattelua ja DeafSpace-konseptia, jälkimmäinen eroaa edellisestä siinä, että se ei ainoastaan pyri esteettömyyteen, vaan heijastaa kuurojen kulttuurisia ja yhteisöllisiä arvoja. Edwards ja Harold (2014) korostavat, että DeafSpace ei ole vain tekninen ratkaisu vaan kulttuurinen ja identiteettiin kytkeytyvä tila.

DeafSpace -suunnittelussa korostuu usein kollektivismi ja visuaalinen saavutettavuus. Tämä voi näyttäytyä voimavarana tai edellytyksenäkin, mutta ei ole yksiselitteisesti aina toivottavaa. Jordan Sangalangin (2014) yksityisyyttä työelämässä DeafSpace-konseptin puitteissa käsittelevä maisterintutkielma osoittaa, että läpinäkyvyyden ja yhteisöllisyyden korostaminen voi johtaa yksityisyyden puutteeseen tai ylikuormittaviin visuaalisiin ärsykkeisiin. Hänen mukaansa kuurojen kulttuurissa yksityisyyden käsite voi jäädä vähälle huomiolle, ja suunnittelussa tulisikin huomioida myös yksilölliset tarpeet ja mahdollisuus omaan tilaan vetäytymiseen. Hän kritisoi aiempia lähestymistapoja, jotka korostavat avoimuutta ja yhteisöllisyyttä unohtaen yksilön tarpeet, erityisesti työympäristöissä.

Dai O'Brienin artikkeleissa (2019; 2021) sen sijaan tarkastellaan kuurojen kokemuksia kuulevien korkeakouluorganisaatioissa sekä sovelletaan Henri Lefebvren¹ (1991 [1974]) tilan

¹ Lefebvre, Henri. (1974) 1991. *The Production of Space*. Kääntänyt Donald Nicholson-Smith.

teoriaa deaf spacen tutkimukseen. Hän osoittaa, kuinka tilojen kuulokeskeinen suunnittelu aiheuttaa jatkuvaa tilallista ja sosiaalista ulossulkemista. Vaikka maailma ei ole itsessään lähtökohtaisesti kuulokeskeinen, rakennetut tilat ovat useimmiten kuulevien suunnitteleimia ja kuuleville tarkoitettuja. O'Brien kirjoittaa artikkelissaan, että Lefebvren teorian mukaan tila on sosiaalisesti tuotettua: sitä tuotetaan tiedon, teknisten ratkaisujen ja toistuvien kehollisten eleiden kautta. Tila ei siis synny luonnollisesti tai itsestään, mikä korostaa deaf space -käsitteen merkitystä yhteiskunnallisessa keskustelussa (2021). Kuurot pyrkivät usein muokkaamaan tai hallitsemaan ympäristöään esimerkiksi valitsemalla istumapaikkansa niin, että näkökenttä säilyy, kuten asettumalla selkä seinää vasten tai valaistusta ajatellen sopivaan paikkaan. Myös näköesteiden kuten pöydällä olevien esineiden siirtäminen tai poistaminen ovat näitä toimia. Vaikka nämä pienet eleet voivat olla vaistonvaraisia, ne ovat kehon kautta tuotettuja tekoja, jotka uudelleenmuokkaavat tilaa. Ne mahdollistavat hetkellisinäkin kuuroille yksilöllisiä deaf space -kokemuksia myös kuuleville suunnitelluissa ympäristöissä. O'Brien (2021) uskookin, että deaf spacen ei tarvitse syntyä ainoastaan kuurojen välisessä vuorovaikutuksessa, vaan jo kuuro keho yksinään pystyy toimimaan tilan tuottajana.

Carol Padden (2007) ja Martin Atherton (2009) ovat puolestaan käsitelleet tutkimuksissa kuurojen yhdistysten toiminnan hiipumista ja sosiaalisten tilojen muutosta Yhdysvalloissa ja Isossa-Britanniassa. Samantyyppinen trendi näkyy myös Suomessa. Siinä missä perinteiset kuurojen yhdistykset tarjosivat aiemmin pysyviä, yhteisön omistamia tai ainakin jäsenille tarkoitettuja vapaamuotoisia kokoontumispaikkoja, nykyään kuurot tapaavat usein kuulevien hallinnoimissa väliaikaisissa, julkisissa tiloissa, kuten esimerkiksi kahviloissa tai ostoskeskuksissa. Näissä tiloissa viittomakielisten kohtaamiset saattavat joutua väistymään kaupallisten tai muutoin valvottujen rakenteiden tieltä. Tämän päivän etujärjestöt tai palvelulähtöiset tilat eivät aina pysty korvaamaan omaehtoista, ruohonjuuritasolta lähtevää toimintaa. Atherton täydentää tätä kuvaa tuomalla esiin yhdistysten emotionaalisen merkityksen kuuroille: kyse ei ole vain rakennuksista, vaan paikasta, jossa voi olla täysin oma itsensä. Vaikka näissä töissä ei ole suoraan käytetty deaf space -käsitettä, näen artikkelien käsittelevän juuri sitä.

Myös arkielämässäni deaf space on osa yhteistä käsitteistöä kuurojen kanssa. Olen käyttänyt ilmaisua joko viitottuna tai kirjoitettuna tilanteissa, joissa luomme ystäväni kanssa tilapäisen viittomakielisen tilan kuulevien hallinnoimissa paikoissa, kuten kahvilassa tai kirjastossa. Vastaavasti olemme kuurojen kesken saattaneet todeta, että ”deaf space meni rikki”, kun esimerkiksi yllättävä näköeste, huono valaistus tai kuulevien väliintulo keskustelun keskelle on rikkonut viittomakielisen tilan toimivuuden. Kandidaatintutkielmassani käytän termiä deaf

space alkuperäisessä, englanninkielisessä muodossaan viitatakseni vakiintuneeseen, akateemiseen käsitteeseen. Arjessani saatan käyttää sen lisäksi myös termiä kuuroystävällinen. Näiden käyttö osoittaa, että käsite ei ole vain akateeminen vaan myös elävä osa yhteisön kieltä ja toimintaa.

Yhteenvedona deaf space ei ole ainoastaan fyysinen, pysyvä paikka tai tila, vaan myös joukko käytäntöjä, sosiaalisia suhteita ja eleitä, joiden avulla kuurot ihmiset muovaavat tilasta itselleen saavutettavan, parhaassa tapauksessa ottavat sen omiin käsiinsä. Deaf space voi syntyä missä tahansa, jossa kuurot pääsevät visuaalisesti yhteyksiin toistensa kanssa, jakavat yhteisöllisiä kokemuksia ja muokkaavat ympäristöä tarpeisiinsa sopivaksi. Kuten Gallaudetin tapaukset osoittavat, tilan suunnittelussa on mahdollista siirtyä kohti kuuroille sopivampaa, visuaalisesti saavutettavaa ja osallistavaa ympäristöä, mutta myös valtasuhteet ja yksilölliset erot ja tarpeet on otettava huomioon.

3 Metodologia

3.1 Viittomakielinen kävelyhaastattelu aineistonkeruumenetelmänä

Kävelyhaastattelu (walking interview) on laadullisen tutkimuksen menetelmä, jossa informantti ja tutkija liikkuvat yhdessä tietyssä tilassa, kuten kaupungilla, työpaikalla tai muussa arkisessa ympäristössä. Tilan konkreettinen kokeminen ja kehollinen läsnäolo voivat tuoda esiin reaktioita, yksityiskohtaisia muistoja ja paikkoihin liittyviä merkityksiä, joita ei välttämättä nousisi esiin perinteisessä haastattelutilanteessa (Ojanen 2018). Haastateltavan rytmi, pysähdykset ja reitit ovat osa aineistonmuodostusta. Samalla tutkija havainnoi ympäristöä ja voi kiinnittää huomiota ei-kielellisiin ilmaisuihin sekä vuorovaikutuksen dynamiikkaan.

Viittomakielisen kävelyhaastattelun erityispiirteenä on se, että viestintä perustuu visuaaliseen kieleen. Tämä vaikuttaa paitsi itse keskusteluun, myös haastattelun tallennustapaan ja kulkuun. Äänitallenteen sijaan käytetään videokuvausta, joka mahdollistaa samalla viittomakielien ilmaisujen, kuten ilmeiden, kehon asentojen ja viittomien rytmin, taltioimisen. Viittomakielessä nämä elementit vastaavat puhutun kielen äänensävyä ja painotuksia. Samanaikainen viittominen ja kuvaaminen voi olla käytännössä haastavaa, minkä vuoksi viittomakielisissä kävelyhaastatteluissa pysähdytään tavallista useammin videoimaan vastauksia. Tämä tekee menetelmästä katkonaisemman kuin puhuttuun kieleen perustuvissa kävelyhaastatteluissa. Lisäksi kuten Ojanen (2018) kirjoittaa, videokuva rajaa aina samalla jotakin ulkopuolelle ja näkymättömiin. Kun viittomakielisessä kävelyhaastattelussa on ollut usein tärkeää taltioida informantin viittomista ja muita eleitä, videolle ei välttämättä tallennu se, mitä informantti näkee. Kameran suuntaaminen on siis aina samalla myös priorisointia, etenkin kun tallennusvälineitä on vain yksi käytössä.

Kusters ja O'Brien (2017) kirjoittavat, että Deaf Studiesin oppialalla aineistonkeruussa ja yleisemminkin tutkimuksessa visuaalisissa menetelmissä, kuten valo- ja videokuvaamisessa olisi valtava potentiaali jo sen tähden, että kuurojen tapa kokea ja olla elinympäristössä on näkökeskeinen (visucentric). Tämän on ajateltu aiemmin olevan sosiokulttuurista, mutta viimeaikaiset tutkimukset ovat osoittaneet sen olevan myös biologista, mikä siis kytkeytyy vahvasti kuurojen kehollisuuteen. Heidän mukaansa kyseisiä visuaalisia metodeja ei kuitenkaan ole tähän mennessä hyödynnetty erityisemmin. Haastateltavan kehollinen toiminta, kuten se, että viitotaan pienesti piilotellen, nopeutettuna tai vaikkapa vitsikkäästi, voi ilmaista tunnetiloja tai paikan sosiaalista latausta tavalla, jota perinteinen istumahaastattelu ei välttämättä tavoita.

Kuten O'Brienin (2019) artikkelissa ja vlogissa kuuroista työntekijöistä kuulevien hallinnoimissa korkeakouluinstituutioissa kuvataan, myös omissa haastattelutilanteissani informanttien keholliset eleet toivat esiin affektiivisiä reaktioita: esimerkiksi eräs informantti viittoi kesken kävelyhaastattelun, kuinka ”täytyy varmistaa, ettei kukaan vain näe”, ennen kuin hän kertoi haastavista yhteistyökuvioista. Tällaisia hetkiä olisi tuskin syntynyt, jos haastattelu olisi tapahtunut suljetun oven takana toimistohuoneessa.

Koska olin päässyt opinnoissani kokeilemaan kävelyhaastattelun konseptin toimivuutta viittomakielisten kuurojen kanssa, koin sen hyväksi ratkaisuksi kandidaatintyöni primääriaineiston keräämiseen. Kuten kuvattu, Valkea talo on kenttänä kompleksinen rakennus, jossa on useampi kerros ja siipi. Eri osien funktioita on myös muutettu järjestöjen sisäisten ja välisten muuttojen myötä, eikä vähiten aivan viime vuosina. Rakennus on lähes 40 vuotta vanha, ja remontteja on ollut jonkin verran, joten ajallista kerrostumaa on yllin kyllin. Kun informantit pääsevät itse kulkemaan tiloissa haastattelun aikana, se uskoakseni auttaa heitä käsittelemään ja sanoittamaan reaaliaikaisia ajatuksiaan ja muistojaan, mutta myös tunnereaktioitaan. Samalla pystyn itsekin havainnoimaan tiloja, joissa kuljemme yhdessä, ja joista informantit kertovat.

Vaikka rakennuksessa toimii useampi järjestö, ja työntekijöitä tai vakituisia kävijöitä on kymmeniä tai satoja, jos lasketaan mukaan kansanopiston ja ammattikorkeakoulun opiskelijat, olen rajannut haastatteluotantani ainoastaan Kuurojen liiton työntekijöihin, jotka ovat samalla vanhoja työkavereitani. Toteutin kävelyhaastattelut vuonna 2024 maaliskuun aikana hieman puolivuotisen kulttuurituottajan sijaisuuteni päättymisen jälkeen. Heistä viisi on viittomakielisiä kuuroja ja yksi kaksikielinen kuuleva. Annoin informanteille paljon tilaa päättää, minne he halusivat minut johdattaa, ja mistä asioista tai muistoista he halusivat kertoa. Pyysin esimerkiksi heitä kertomaan, missä heidän mielestään toteutuu ”deaf space”, mutta he saivat itse määritellä merkityksen. En siis kehottanut esittelemään tiettyjä paikkoja, kuten vaikkapa auditoriota ja muistelemaan merkittävimpiä tapahtumia siellä.

Kaikkien haastattelujen taltiointiin käytettiin videokuvausta, ja tallennusvälineenä oli oma älypuhelinini. Toin mukana myös pienen, kahvallisen telineen, jolla sain tuettua puhelinta pöytätasolla tai pidettyä puhelinta kahvan päässä kävellessämme. Säästääkseen aikaa ja puhelimen muistia en kuvannut itseäni ensimmäisissä haastatteluissa, vaan ainoastaan informantteja. Tästä kuitenkin seurasi se, etten aina pystynyt päättelemään informanttien vastauksista, minkä tyyppisiä selventäviä kysymyksiä tai toteamuksia olin esittänyt haastattelun aikana.

O'Brien (2019) kertoo vlogissaan ratkaisseensa saman ongelman pyytämällä informantteja toistamaan kysymyksensä. Joistakin videoistani näkyy ainoastaan informantin myöntäviä pääannyökytyksiä ilman tarkempaa aiheen avaamista. Siitä viisastuneena toteutin viimeisen haastattelun osittain siten, että kuvasin sekä itseäni että haastateltavaa samanaikaisesti.

3.2 Aineiston kuvaus ja analysointimenetelmät

Tutkielmani primääriaineisto koostuu kuudesta puolistrukturoidusta teemahaastattelusta, jotka toteutettiin keväällä 2024. Haastateltavat eli informantit olivat kaikki töissä Kuurojen Liitossa, joka on Valkean talon suurin omistajataho. Yksi informanteista toimi myös yhteyshenkilönäni, joka auttoi muiden haastateltavien tavoittamisessa sekä yksittäisten tietojen oikeellisuuden tarkistamisessa. Kaikki haastateltavat yhtä lukuun ottamatta ovat viittomakielisiä kuuroja. Yksi haastatteluista toteutettiin informantin omalla työpisteellä, muut viisi kävelyhaastatteluina Valkean talon sisätiloissa. Kävelyhaastattelu mahdollisti tilaan liittyvien muistojen ja tuntemusten herättelyn paikan päällä, liikkuen tilasta toiseen. Videoitua haastatteluaineistoa kertyi yhteensä lähes viisi tuntia: osalla informanteista tallennettiin useampia lyhyitä videotätkiä, osalla muutamia pidempiä. Haastattelujen runko ja kesto vaihtelivat yksilöllisesti. Videotallenteiden lisäksi otin valokuvia rakennuksen eri tiloista haastattelujen aikana. Nämä kuvat toimivat itselleni muistiinpanoina ja tukivat analysointivaiheessa auttamalla yhdistämään viittomiset ja osoittamiset tiettyihin paikkoihin.

Analyysivaiheessa katsoin videot kahteen kertaan: ensimmäisellä kierroksella kirjasin muistiin keskeisimpiä huomioita ja toisella kierroksella kevytlitteroin koko aineiston myöhempää käsittelyä varten. Kevytlitteroinnilla tarkoitan litterointitapaa, jossa en käännä kaikkea viitottua, saati jokaista erillistä viittomaa täydelliseksi suomen kieleksi, vaan kirjaan sisällön itselleni ymmärrettävästi mutta tiiviisti. Käytössäni oli kaksi näyttöä, joista toisella pyöri video ja toisella tekstinkäsittelyohjelma. Kevytlitterointi oli erityisen hyödyllinen menetelmä viittomakielisen aineiston käsittelyssä, koska se mahdollisti sisällön tehokkaan työstämisen ilman kielellistä ylisuodattamista. Aineiston analysointimenetelminä käytin laadullista sisällönanalyysia ja lähilukua. Luin litteraationi läpi useampaan otteeseen ja ryhmittelin aineiston kandidaatin tutkielmani teemojen mukaan. Teemat, kuten deaf space -kokemukset, Valkea talo eri elämänvaiheissa ja kohtaamispaikkojen sekä ”no go” -alueiden erottelu, eivät perustuneet etukäteen määrittelemiini kategorioihin, vaan ne muodostuivat aineistosta käsin sen analysoinnin yhteydessä, mikä on tyypillistä aineistolähtöiselle eli induktiiviselle analyysille (Tuomi ja

Sarajärvi 2018). Analyysissa painottuu erityisesti informanttien muisteluviittomisen sisältö, mutta myös heidän kehollinen ja tilallinen toimintansa haastattelun aikana.

3.3 Eettiset kysymykset

Työni aihe ja kohderyhmä eivät ole yksinkertaisimmasta ja helpoimmasta päästä ainakaan eettisestä näkökulmasta tarkasteltuna. Koska olen kuitenkin itsekkin viittomakielinen kuuro sekä sisäryhmäläinen siinä mielessä, että olen viettänyt aikaa ja työskennellyt Valkeassa talossa, uskon asemani ja kokemukseni toimivan vakuutena informanteilleni, jotka ovat jakaneet kanssani vaikeitakin tunteita ja mielipiteitä. Kiinnitän erityistä huomiota siihen, kuinka hyvin saan anonymisoitua heidät työssäni. Itsemääräämisoikeutta noudatetaan sillä tavoin, että olen tiedottanut heti haastattelun alussa jokaista informanttia työni aiheesta ja motiiveistani sekä syntyvän aineiston käyttötavoista. Olen myös maininnut, että haastattelu voidaan keskeyttää missä vaiheessa tahansa ja että kaikkiin kysymyksiin ei tarvitse vastata. Tarvittaessa olen viestittänyt informanttien kanssa sekä suomeksi että viittomakielellä lähellä haastattelupäivää ja esittänyt etukäteen muutamia mahdollisia haastattelukysymyksiä. Monille tuli uutena pyyntöni toteuttaa haastattelu kävellen, joten selostin myös kävelyhaastattelun konseptia etnografisen tiedon keruumenetelmänä.

Minulla on itse tuotettuna primääriaineistona sekä videoita että valokuvia, joissa esiintyy myös informanteja ja muita työntekijöitä. Valitsen kandidaatintyöhöni julkaistavaksi kuvia, joissa ei esiinny henkilöitä. Alkuperäiset videot ja kirjoittamani litteraatiot puolestaan jäävät ainoastaan minun käyttöön yksittäisiä lainauksia lukuun ottamatta, ja jos käytän myöhemmin samaa aineistoa esimerkiksi pro gradussani, tiedotan siitä informantejani etukäteen. Anonymisoin informantejani eri tavoin: poistan vastauksista paljastavat kohdat, jotka voidaan yhdistää tiettyihin henkilöihin. Näitä ovat esimerkiksi työn aloittamisvuosi, tarkempi kuvaus työn sisällöstä ja lähimpien työkavereiden nimet. En myöskään anna heille pseudonyymejä sekä vaihdan heidän vastaustensa järjestystä eri luvuissa jättäen pois lähdeviitteet sitaattien yhteydestä, jolloin lukija ei voi yhdistää yksittäisiä vastauksia tiettyihin informanteihin. Poikkeuksena on kuuleva informantti. Kuudesta informantista viisi on viittomakielisiä kuuroja, ja yksi taas puhetaitoinen, mutta viittomakielinen kuuleva. Koska liiton noin 50 työntekijästä puolet on kuuroja ja puolet kuulevia, pelkästään kuulostatuksen tai kielenkäytön perusteella ei pystytä vastauksista yhdistämään yksittäisiin henkilöihin. Työni aiheen ja tulkintojen kannalta on kuitenkin oleellista mainita, kun käsittelen tai lainaan kuulevan informantin vastauksia.

Koska olen tarkoituksella rajannut haastateltavien valinnat ainoastaan yhden järjestön työntekijöihin, on hyvä pitää mielessä, ettei aineistoani voi pitää kattavana näkemyksenä Valkean talon deaf spaceista, vaan esimerkiksi Humakin kuuroilla lehtoreilla tai Kuurojen kansanopiston kuuroilla opiskelijoilla voi olla erityyppisiä ajatuksia ja kokemuksia aiheesta. Toisaalta kaikista Valkeassa talossa toimivista tahoista eniten viittomakielisiä kuuroja työntekijöitä on Kuurojen liitossa, sekä kuuden informanttini yhteenlaskettu henkilötyövuosimäärä rakennuksessa vietetyistä työvuosista on peräti 150 vuotta. Muistitietotutkimuksessa syntyvä aineisto on aina vuorovaikutteista: haastateltava rakentaa muistelunsa suhteessa paitsi omakuvaansa, myös tutkijaan ja vallitseviin kulttuurisiin tulkintoihin ja arvoihin (Savolainen ja Taavetti 2022). Haastattelut ovat pohjimmiltaan yhteistuotantoa, jossa tutkijan rooli, etenkin jos hän edustaa samaa yhteisöä kuin haastateltavat, vaikuttaa olennaisesti siihen, mistä keskustellaan ja millä tavalla. Omassa tutkimuksessani toimin sisäryhmäläisenä, ja tämä yhteinen viitekehys on toisaalta lisännyt luottamusta, toisaalta edellyttänyt erityistä reflektiivisyyttä omasta asemastani. On tärkeää tiedostaa, että tulkintani aineistosta eivät ole objektiivisia, vaan muotoutuvat omien kysymyksenasettelujeni ja henkilökohtaisten intressieni kautta.

Eettiset kysymykset eivät liity ainoastaan informanttieni henkilöllisyyden suojaamiseen, vaan myös mahdollisiin jännitteisiin eri järjestöjen välillä. Haastavia teemoja tutkimuksessani ovat olleet esimerkiksi jännitteiden lisäksi Kuurojen liiton nykytilaan ja tulevaisuuteen liittyvät huolenaiheet. Valkean talon mahdollinen myynti on ollut kiistanalainen kysymys niin yhteisön sisällä kuin liitossakin. Lisäksi rakennuksen sisällä eletään jatkuvassa neuvottelussa tai enemmänkin kamppailussa valtapositiosta, erityisesti kuulevien ja kuurojen tai ei-viittovien ja viittovien toimijoiden välillä. Uusien, usein viittomakieltä taitamattomien toimijoiden tullessa taloon valtasuhteiden vinoumat saattavat entisestään kärjistyä, mikä heijastuu myös siihen, miten tilaa käytetään ja kenen ehdoilla. Kuten Savolainen ja Taavetti (2022) huomauttavat, muistitietotutkimuksen lähtökohdat ovat arvoja välittäviä asetelmia, sillä sen tavoitteena on nostaa esiin näkökulmia, jotka ovat jääneet aiemmin tutkimuksen ja virallisen historian marginaaliin. Tämä tarkoittaaakin, että tutkimuksen representaatio ja tutkijan positio vaativat erityistä kriittisyyttä. Tutkielmani lähtökohtia ja tekemiäni tulkintoja ei voida irrottaa niihin liittyvistä ideologioista.

4 Informanttien kokemuksia ja muistoja Valkeasta talosta

4.1 Valkea talo eri elämänvaiheissa ja työpaikkana

Vaikka kaikki informantit ovat haastatteluhetkellä työsuhteessa Kuurojen liittoon ja tekevät töitä Valkeassa talossa, suurella osalla heistä on muunkinlaisia kytköksiä rakennukseen, jotka ovat syntyneet ennen työsuhdetta. Tässä alaluvussa kuvailen näitä kytköksiä työpaikan kuvauksen lisäksi, sillä ne ovat osaltaan rakentamassa ja ylläpitämässä informanttien käsitystä ja sidettä Valkeaan taloon. Informanteista pisimpään työsuhteessa ollut viitto haastattelussa ytimekkäästi, kuinka ”parempaa työpaikkaa ei ole”² ja kuinka ”parasta tässä on viittominen”. Hänellä on kokemusta toisesta työpaikasta, jossa oli myös muita kuuroja työntekijöitä, mutta jossa heidät oli sijoitettu eri osastoille. Hän joutui tuolloin etsimään tauoilla viittovaa seuraa, kun taas Valkeassa talossa sitä löytyi aina ja hyvin läheltä. Hän toisaalta jatkaa, kuinka ”nyt on aivan erilaista”.

Kerroin tutkijan paikantumista käsittelevässä luvussa opinnonohjausviikostani Valkeassa talossa, joka tapahtui yli viisitoista vuotta sitten. Yksi haastateltavistani puolestaan kertoi vastaavasta kokemuksestaan, joka tapahtui eri vuotena. Videoklipissä hän näyttää sisäpihalla, kuinka kilteimmiksi arvioidut osallistujat majoitettiin maan tasalla oleviin huoneisiin ja rai-summiksi puolestaan korkeammalle luvattomien poistumisten estämiseksi. Se ei kuitenkaan auttanut, vaan nuoret hyppäsivät ikkunan kautta alas korkealtakin. Lisäksi hän kertoi kuulleensa aiemmin järjestetystä opinnonohjausviikosta, kuinka eräs vetäjä oli keksinyt piilottaa osallistujien kengät, jotta yöllisiä karkailuja ei tapahtuisi. Osallistuja kuitenkin kertoi tästä huoltajalleen, joka oli myös kyseisen vetäjän esihenkilö. Lopulta kengät palautettiin osallistujille, sillä huoltaja eli esihenkilö vetosi paloturvallisuuteen: mahdollisen hälytyksen sattuessa alaikäisten häätäminen ulkoilmaan sukkasillaan keskellä talvea ei olisi näyttänyt hyvältä. Tarinassa tulee ilmi varsin tyypillisiä piirteitä kuurojen yhteisöstä, jossa henkilöillä on usein päällekkäisiä rooleja verkostoissa.

Kyseisen informantin ensikosketus rakennukseen ennen opinnonohjauskurssia on ollut perhekursssi, josta hän oli saanut samanlaiseen valokuva-albumin kuin minäkin, vaikkakin eri vuotena. Häinkin muistaa samat yksityiskohdat kurssista kuten liukumäen ja prinsessaleikit, ja

² Kuten kirjoitin 3.3 Eettiset kysymykset -alaluvussa, olen jättänyt lähdeviitteet pois haastatteluaineistostani poimituista suorista sitaateista, koska samojen pseudonyymien käyttö voisi antaa lukijalle mahdollisuuden yhdistää vastaukset toisiinsa ja näin tunnistaa yksittäiset informantit. Tällä valinnalla pyrin suojelemaan haastateltavien anonymiteettiä ja luottamuksellisuutta.

lapsuudessa Valkea talo tarkoitti hänelle ”kuurojen paikkaa”. Yläasteella kuurojen koulun järjestämällä luokkaretkellä rakennus puolestaan oli ”pakollinen kohde”. Informantti kertoo, kuinka hänelle ei vielä tuolloin tullut mieleen, että siitä tulisi myös työpaikka. Tänä päivänä hänelle ”Kuurojen liitto on yhtä kuin Valkea talo”. Hän myös pitää hienona sitä, että saa käydä töissä nimenomaan ”kuurojen paikassa”.

Kuva 3: Aino Laiho

Kolmannen informantin ensimmäisiä muistikuvia Valkeasta talosta on myös lapsuudesta, joka hänen kohdallaan ajoittui 1980–1990-luvun vaihteeseen. Tuolloin rakennuksessa toimi vielä Helsingin kuurojen yhdistys, ja Terttu Martolan rytmiliikuntakerho pidettiin aulan läheisyydessä sijaitsevassa liikuntasalissa, joka on nykyään Humakin hallussa oleva, edesmenneen kuuron uimahyppääjä Oskar Wetzellin (kuva 3) mukaan nimetty luokkahuone. O’Brienin (2019) vlogissa kerrotaan deaf spacen tai viittomakielisen tilan tuottamisen tavoista, joita olivat muun muassa työtilaan sijoitetut viittomakielestä tai kuuroista kertovat esineet. Myöhemmin haastateltava osallistui myös Marianne Aron vetämiin klovneriaharjoituksiin, joissa valmisteltiin esityksiä kuurojen kulttuuripäiville. Siihen aikaan Valkea talo edusti hänelle ”kuurojen taloa”, aivan samalla tavoin kuin edellinen informantti kuvailee. Vielä silloin hän ei yhdistänyt mielessään rakennusta nykyiseen työnantajaansa Kuurojen liittoon. Neljäs informantti oli juuri ehtinyt aikuisikänsä vieraillessaan Valkeassa talossa ensimmäisiä kertoja Kuurojen liiton nuorisotoimikuntalaisen roolissa. Hänen muistissaan on myös KPNN:n (Kuurojen

Pohjoismainen Nuorten Neuvosto) kokous, joka pidettiin Valkeassa talossa 1980–1990-lukujen vaihteessa.

Osa haastateltavista pohtii työpaikkaviihtyvyyttä ennen ja nyt: koronavuosia pidetään käänteentekeväenä, joka lisäsi etätöiden määrää merkittävästi. Se on synnyttänyt aivan uudenlaisen työkuulttuurin, jossa työkavereiden tapaaminen Valkeassa talossa ei olekaan enää itsestään selvää. Toimistopäivistä joutuu sopimaan erikseen ja on päätettävä, mitkä kokouksista käydään etänä, mitkä kasvokkain paikan päällä. Eräs informantti muistuttaa, ettei viittomakielistä työyhteisöä voi suoraan verrata muihin työyhteisöihin sen erityislaatuisen vähemmistöaseman takia. Moni työntekijä tulee Valkeaan taloon saadakseen viittomakielistä seuraa ja jakaakseen tietoa yhteisössä tapahtuvista asioista. Sentyypisiä käytävä- tai kahvihuonekeskusteluja ei käydä etänä. Toinen informantti puolestaan kertoo, että moni jää mielellään Kuurojen liitolle töihin useiksi, ellei kymmeniksi vuosiksi. Eräskin vastikään eläkkeelle jäänyt työntekijä ehti olla liitossa 40 vuotta. Informantti itse kertoo aloittaneensa puolen vuoden pituisella työsuhteella, joista hänen sanojensa mukaan ”tulikin hyvin pitkät kuusi kuukautta”. Viidelle kuudesta informantista onkin laskelmieni mukaan ehtinyt kertyä keskimäärin 30 vuotta työkokemusta samassa työpaikassa.

Selostan tarkemmin seuraavassa alaluvussa, kuinka liiton työntekijöiden määrä on muuttunut muutamassa vuosikymmenessä. Kuudes informantti kuvailee, että hänen työnkuvansa vaatisi useamman viittomakielisen työntekijän lähelle, samaan ympäristöön. Näin onkin ollut aiemmin, jolloin hän omien sanojensa mukaan pystyi paneutumaan työhönsä hyvin ja vaihtamaan ajatuksia ja näkemyksiä toisten kanssa, joilla oli tarvittavaa, spesifiä osaamista. Toiseen, samantyyppiseen työhön on liitossa tänä päivänä varattu enemmän resursseja, ja kyseistä työtä hoitavat saavat tukea toisistaan, kun taas informantti kokee itse jäävänsä yksin. Hän toteaa loppuun lakonisesti: ”elämä on kovaa”. Parhaimmillaan Valkea talo on toiminut fyysisenä tilana työyhteisölle, jossa informantti on voinut jakaa ja kehittää erityislaatuista tietotaitoaan yhdessä muiden kanssa, mutta näin ei hänen mukaansa ole enää.

4.2 ”Kulta-aika” ja tulevaisuusnäkömät

Maahan lämpimään -kirjassa (2005) esitellään taulukkoa, johon on koottu Kuurojen liiton kokopäiväisten työntekijöiden määriä vuodelta 1907 aina vuoteen 2003 asti. Siitä ilmenee, että määrä on ollut suurimmillaan vuonna 2000, jolloin liitossa työskenteli 122 ihmistä. Vuonna 2003 määrä on ollut 12 pienempi, yhteensä 110. Vuoden 2024 lokakuussa Kuurojen liiton hallinnolta saamani tiedon mukaan nykyinen työntekijämäärä on 55, johon on laskettu

mukaan myös kansanopiston henkilökunta. Kansanopisto poisluettuna liitolla työskentelee 43, ja heistä 37 Valkeassa talossa. Karkeasti laskettuna määrä on tippunut ainakin kaksi kolmasosaa huippuvuosista. Sen sijaan tunti- ja keikkatyöntekijöitä on ollut vuonna 2023 peräti 114. Sain myös hallinnolta työntekijöiden kuuro-kuuleva-jaottelusta lukuja: vuonna 2011 kuuroja on ollut 40 prosenttia ja kuulevia 60 prosenttia. Siihen on tosin laskettu myös silloiseen konserniin kuuluneita yrityksiä tai järjestöjä, joita olivat liiton lisäksi Kuurojen maailmanliitto (WFD), ProSign, KL Support, Sign Line ja KOY Valkea talo. Viimeisin jako vuoden 2024 lokakuulta esittää, että kuuroja ja kuulevia on yhtä paljon. Vuoden 2011 ja 2024 luvut eivät kuitenkaan ole keskenään vertailukelpoisia, sillä jälkimmäisessä konsernia ei enää ole. Vuonna 2011 konsernin työntekijämäärä on myös ollut suurimmillaan, 177. Viimeisimpänä Kuurojen liitolla ja Kuurojen kansanopistolla on ollut muutosneuvottelut vuonna 2025 alkukevästä, jonka tuloksena henkilöstöä päätettiin lomauttaa (Kuurojen liitto 2025). Olen ottanut nämä luvut mukaan työhöni, koska uskon työntekijöiden määrällä ja informanttien kokemuksella kulta-ajasta ja deaf spacen toteutumisesta olevan yhteys.

Kysyin informanteilta kävelyhaastatteluissa, milloin heidän mielestään on ollut Valkean talon ”kulta-aika”, enkä antanut sen tarkempaa määritelmää. Se saattoi tarkoittaa esimerkiksi haastateltavan henkilökohtaista mielipidettä parhaasta, vilkkaimmasta tai työteliäimmistä ajanjaksoista. Se on myös voinut tarkoittaa yleistä, positiivista ilmapiiriä rakennuksessa tai omissa työyhteisöissä. Kolme heistä määritteli kulta-ajan alkaneen suunnilleen samaan aikaan, kun heidän työsuhteensa oli alkanut. Ne ajoittuivat informantista riippuen 1980–2000-luvuille. Yhden mielestä kulta-aika alkoi nimenomaan Valkeaan taloon muuton jälkeen ja kesti 1990-luvun loppuun asti. ”Länsiväylääkin käännettiin viittomakielelle espoolaisille”, viittoi hän viittaten liiton toiminnan laaja-alaisuuteen. Toisen mielestä 1990-luku oli kulta-aikaa, sillä työntekijöiden määrä oli suurimmillaan. Kolmas taas totesi, kuinka kulta-aika alkoi 2000-luvun alkupuolella, jolloin rahasta ei ollut pulaa. Hän kuvaili haastattelussa yksityiskohtaisesti suuria, näyttäviä pikkujoulujuhlia sekä työ- ja virkistysmatkoja ulkomaille, joissa ei säästelyä. Kuten ensimmäinen informantti kertoi, myös tämä totesi, ettei siihen aikaan puuttunut kunnianhimoa.

Haastatteluissa nousee ilmi, kuinka informantit pohtivat Valkean talon kohtaloa, eivätkä tulevaisuudennäkymät ole kovin optimistisia. Suurin osa heidän pohdintoistaan mukaillee ajatusta, että rakennus on kulttuurihistoriallisesti merkittävä, mutta että sen aika on lopussa. Osa toivoo saavansa jäädä töihin samaan paikkaan, mutta moni miettii samaan aikaan tilojen käytöstä ja ylläpitokuluja. He vetoavat järkevyyteen ja taloudellisuuteen, kun kertovat

hyväksyvänsä Valkean talon mahdollista myymistä ja työpaikan siirtymistä. Toisaalta he myös toteavat asian olevan kaksipiippuinen: työntekijöille on tärkeää, että on paikka, jossa he saavat tavata toisiaan, ja jossa tilan viittomakielisyyttä ei tarvitse perustella tai puolustaa. Eräs informantti tokaisi haastattelunsa lopussa ykskantaan, kuinka hän otaksuu, että ”meidät ajetaan lopulta johonkin nurkkaan”, ja toinen informantti puolestaan sanoi, kuinka ”talo on annettu vieraiden käsiin”. Kolmannen vastauksesta ei puutu tunnetta:

Valkea talo ja Kuurojen liitto kuuluvat yhteen. Ei sitä tiedä, ehkä tuleekin parempi tarina, jos side lopulta katkaistaan. Mutta ne kuuluvat yhteen, näin pitää olla. Samaten (Kuurojen) kansanopiston kanssa. Heidän paikkansa on täällä.

Carol Padden (2007) lainaa artikkelissaan William Leachia pohtiessaan kuurojen yhdistysten fyysisten tilojen kuten huoneiden tai kokonaisten rakennusten omistajuuden menettämistä: Yhdysvalloissa ovat vallallaan uudet sosiaaliset ja taloudelliset voimat, jotka uhkaavat perinteisten paikkojen, kuten kaupunkikeskustojen, puistojen ja muiden kokoontumispaikkojen, säilymistä. Leachin mukaan yhdysvaltalainen kansalaisyhteiskunta rakentuu konkreettisten fyysisten tilojen varaan eli rakennuksissa ja kaupunkitiloissa, joissa ihmiset voivat tavata kasvokkain. Modernit tilat, kuten internet, baarit tai muut kuvitellut kohtaamispaikat, eivät Leachin mielestä voi korvata näitä, sillä ne ovat liian tilapäisiä ja epävarmoja. Jos perinteiset paikat katoavat, seurauksena voi olla laaja yhteiskunnallinen passivoituminen ja välinpitämättömyys.

Vaikka väitetyt seuraukset tuntuvatkin radikaaleilta, Valkean talon deaf spacen pienenemistä tai mahdollisesti kokonaan katoamista sekä sen vaikutusta Suomen kuurojen yhteisöön ei tule aliarvioida. Toisaalta Padden (2007) kertoo myös, kuinka eräässä tutkimuksessa todettiin kuuroilla olevan erittäin korkea sietokyky tilapäisiä ja lainattuja paikkoja kohtaan. Tällä tarkoitetaan sitä, että kuurojen yhteisö on kautta aikojen tottunut siihen, ettei heillä ole omistajuutta juuri mihinkään, saati fyysisiin paikkoihin. Usein esimerkiksi yhdistys- ja kokoontumistiloista joudutaan siirtymään muualle ulkoisten voimien määrääminä. Kaipuu omaan paikkaan pysyy kuitenkin vahvana, ja siksi näen Valkean talon poikkeuksellisena tässä kontekstissa: se on pysynyt harvinaisen pitkään kuuroissa käsissämme, ja erityistä on myös, että rakennus on alkuaankin tarkoitettu meille. Paddenin viittaamassa tutkimuksessa verrattiin yhdysvaltalaisia kuuroja seurakuntalaisia kuuleviin: jälkimmäiset kokivat ahdistusta, kun tilat vaihtuivat seurakunnan siirtyessä paikasta toiseen, ja monet jättivät lopulta uskonnollisen yhteisön. Kuurot sen sijaan pysyivät yhteisössä huolimatta omien tilojen puuttumisesta.

4.3 Kohtaamispaikat ennen ja nyt sekä ”no go” -alueet

Alaluvussa 4.4 selostetaan muutamia tiloja Valkeassa talossa, joiden deaf spacen toteutumista informantit pohtivat. Tässä alaluvussa teemat menevät osin päällekkäin, sillä deaf spaceilla voidaan tarkoittaa myös kohtaamispaikkoja, siis sellaisia tiloja, joissa kuurot tapaavat toisiaan ja synnyttävät viittomakielisen kuplan, oli se tilapäinen tai vakiintunut. Pyysin kävelyhaastattelujen yhteydessä informantteja näyttämään ja kuvaamaan tällaisia kohtaamispaikkoja, mutta myös sellaisia tiloja, joihin he eivät koe olevansa tervetulleita tai joihin ei yksinkertaisesti ole menemistä. Olen nimennyt kyseiset paikat ”no go” -alueiksi, ja uskon, etteivät informantit koe kyseisten alueiden edustavan deaf spacea.

Valkean talon melko suuri sisäpiha on jäänyt pieneen rooliin haastatteluissa, mutta yksi informanteista kertoi yhteisistä talkoopäivistä, joita järjestettiin keväisin ennen muinoin. Talonmies jakoi työntekijöille tehtäviä, joita olivat haravointia ja rikkaruohojen nyppimistä. Talkoopäivän päätteeksi oli tapana mennä saunaan, jonka lisäksi pihalla grillattiin ja olutta juotiin työntajien piikkiin. Informantti muistelee, kuinka ”siihen aikaan oli aina bileitä, ja yhteishenki oli hyvä, parempi kuin tänä päivänä. Nykyään ei juhlita, ja ihmiset ovat erillään pienissä ryhmissään”. Hän kertoo myös, että kun työnantaja vielä maksoi kahvit ruokalalle, sisäpihalla pidettiin kesäaikaan kello kahden kahvitauot. Tänä päivänä ilmaista kahvia saa ainoastaan taukokuoneessa, jolloin taukoja ei enää viitsi pitää yhteisissä tiloissa, kuten ruokalassa tai sisäpihalla. Lisäksi kahvitarjoilun siirtymisestä ruokalasta taukokuoneeseen seurasi, että välit kansanopiston työntekijöiden ja opiskelijoiden kanssa katkesivat. Niin sanottuina vanhoina hyvinä aikoina ruokalalla oli erityinen merkitys avoimena kohtaamispaikkana kuuroille järjestörajojen yli ja peräti kolmesti päivässä: kello yhdeksän ja kahden kahvitauoilla sekä lounastauolla keskipäivän aikaan. Hienoa siinä oli sekin, että toisinaan talon ulkopuolisia kuuroja saapui seurustelemaan toistensa kanssa. Nyt heidät on informantin sanojen mukaan ”blokkattu”, ja ainoastaan lounastauolla on yhä pieni mahdollisuus löytää viittomakielistä seuraa. Toinen informantti kuvaa samanlaista tilannetta vahvemmillä sananvalinnoilla: ”nyt on kaikki sellainen kulttuuriperintö hävitetty”, viitaten yhteisten kahvitaukojen loppumiseen ruokalassa.

Toisena kohtaamispaikkana ruokalan lisäksi mainittiin suurehko, avonainen aula, joka on heti pääoven yhteydessä rakennuksen B-puolella. Kolmas informantti muistelee, kuinka kyseisessä tilassa on järjestetty lukuisia juhlia, seminaareja ja esityksiä. Se on toiminut aikoinaan tilana, jossa tervehdittiin toisiaan ihmistungoksessa. Yksi aulassa säännöllisesti järjestetyistä tapahtumista oli kaksipäiväiset viittomakielipäivät, joissa alan toimijat, kuten tulkkikouluttajat

ja yliopistotutkijat pääsivät tapaamaan toisiaan. Nykyisin kyseinen tapahtuma on kutistunut webinaarimuotoiseen, ja syyksi esitettiin korona. Lopuksi informantti tiivistää ajatuksensa aulasta: ”Tämä oli ennen keskipiste, nyt se on ei-kenenkään-maata”.

Nyt ei ole enää mitään semmoista. Koulutusyhteistyötä on paljon vähemmän, alkavat pyöriä omissa pikku piireissään, yliopistossakin. Mutta tämä (aula) oli siihen hyvä paikka, kun ihmiset tapasivat toisiaan. Tämä oli viittomakielinen tila, jossa viittomakielen opettajat saivat olla keskenään ja vaihtaa ajatuksia, ettei oltu vain omissa poteroissaan. Täällä aulassa on ollut myös kaikenlaisia esittelypisteitä, joissa esiteltiin palveluita ja myytiin tuotteita. Nyt ei ole enää sellaista, kun webinaarissa on hankala toteuttaa esittelypisteitä. On kyllä erilaista ennen ja jälkeen koronan. Fyysisistä kohtaamisista siirryttiin nettiin, kun se on halvempaa ja nopeampaa, ja toisaalta kaikki todellakin pääsevät siihen paremmin ympäri Suomen.

Aulan lisäksi sama informantti kertoo lyhyesti auditoriosta, kuinka se oli ennen liittokokouksen vakiopaikka, jolloin kaikkien Suomen kuurojenyhdistysten edustajat kokoava tapahtuma kesti peräti kaksi päivää, mutta sekin on viittomakielipäivien tavoin kutistunut yksipäiväiseen. Auditoriossa on ollut lisäksi näytelmäesityksiä kaikenikäisille, ja liiton työntekijälle oli helppoa käydä seuraamassa niitä säännöllisesti lyhyen etäisyyden ja helpon, nopean tiedonsaannin takia. Nykyään esitykset ovat muualla ja tarjontakin on monipuolistunut, jolloin täytyy itse olla aktiivinen tiedonhaussa. Aiemmin oli vain yksi tuotantoa tekevä taho, ja kaikki esitykset pidettiin samassa paikassa.

Suuri osa informanteista kertoo varsin suoraan henkisestä etäisyydestä eri järjestöjen välillä. Vastauksissa myös kuvaillaan, kuinka he välttelevät tietoisesti toisten tonteille astumista. Ensimmäinen informantti kertoo, että tervehtii ei-viittovia kuulevia kohteliaasti, mutta muutoin välttelee heitä mahdollisuuksien mukaan. Joissakin kulkuväylissä kuitenkin esimerkiksi A-puolen hisseille mentäessä tällaiset kuulevien ja kuurojen tahattomat kohtaamiset ovat pakostikin edessä. Hän kertoo haastattelussaan ohimennen, kuinka 1990-luvulla ”implanttikriisin” puhjetessa Kuuloliitto ja Kuurojen liitto olivat napit vastakkain, mutta että välit ovat nyt lientyneet, sillä kummallekin on määritelty omat erilliset kohderyhmänsä ja toimintansa. ”Implanttikriisillä” tarkoitetaan tässä siihen aikaan uutta teknologiaa, jossa sisäkorvaistuteleikkauksia alettiin tehdä lapsille, ja jossa kuulon ajateltiin korjaantuvan lähes täydellisesti. Kaikki sisäryhmäläiset eivät olleet tästä teknologiasta ihastuneita, vaan moni pelkäsi sen johdettavan viittomakielisen kulttuurin ja kuurojen yhteisön ahdinkoon. Reaktio on ymmärrettävä, eikä aivan tuulesta temmattu: Emery (2009) kirjoittaa, että vaikka tutkimus viittomakielen, kuurojen kulttuurin ja yhteisön parissa on kehittynyt huimasti, se joutuu yhä kamppailemaan

syvälle juurtuneen ja hallitsevan lääketieteellisen järjestelmän kanssa. Kyseinen järjestelmä pyrkii jatkuvasti ”kuurouden poistamiseen” ja ”kuurojen ihmisten määrän vähentämiseen yhteiskunnassa”. Esimerkkinä kerrotaan perinnöllisyystieteilijöiden innostuksesta kuurouden ”parantamiseen” geeniteknologian avulla, jota kehitetään samanaikaisesti kuuroille lapsille asetettavien sisäkorvaistutusten kanssa. Kirjoituksesta on nyt yli 15 vuotta aikaa, ja sinä aikana sisäkorvaistuteleikkausten määrä on kasvanut merkittävästi ja samalla ne ovat normalisoituneet: yhä useammalla kuurojen yhteisön jäsenellä on sisäkorvaimplantit.

Toinen informantti on työnkuvansa takia enemmän tekemisissä naapurijärjestöjen kanssa. Hän kertoo, että ”ei aina niin sujuvan yhteistyön” ja henkisen etäisyyden lisäksi fyysistä välimatkaa kasvattavat rajatut kulkuoikeudet: omalla kulkulätkällä ei esimerkiksi pääse toisen järjestön puolelle. Jenni Rinne ja Pia Olsson (2020) kirjoittavat kaupunkitutkimusta käsittelevässä artikkelissaan, kuinka heidän vastaajansa liittävät kieltokylttien ja tietynlaisten rakennusten herättämän ahdistuksen tunteen kokemukseen sulkeutuvasta tilasta. Tällainen kokemus voidaan nähdä ”affektiivisena kuviona, joka kietoutuu tilan ja paikan ruumiilliseen aistimiseen, vaikka aistimusta ei katkelmassa erikseen nimitäkään”. Informanttini esittää henkisen etäisyyden syiksi erilaiset intressit sekä yhteistyökumppanien vajavaisen viittomakielen taidon. Hän on väsynyt olemaan ”aina se ainoa kuuro” ja lohkaisee, että ”luulisi kuuloalan toimijoilla olevan keskinäistä ymmärrystä”. Samalla hän kuvaa, kuinka yhteisöllisyys on muuttunut myös oman työpaikkansa sisällä: koronapandemiasta oli jäänyt trauma, eikä samanlaista tunnelmaa ole enää tänä päivänä verrattuna aikaan ennen vuotta 2020. Pandemia oli saanut aikaan etätyön erittäin nopean ja laaja-alaisen lisääntymisen, pelkoa ja toisten ihmisten välteilyä sekä näistä kaikista johtuvaa yksinäisyyttä. Spontaanit kohtaamiset loppuivat, eikä yksittäisiä, lyhyitäkin työasioita pystynyt enää hoitamaan keskustelemalla toisen kanssa kasvokkain. Hän muistelee toisaalta myös, että vielä muutama vuosi aiemmin ennen pandemian alkua moni työkaveri oli hajaantuneena kolmeen eri kerrokseen, jolloin kontaktia muihin toimistoihin oli vähemmän, ja erillisiä, pienempiä kuplia oli enemmän. Muuton jälkeen tilanne paranikin hetkellisesti, kunnes pandemia alkoi.

Kerroin aiemmin joitakin esimerkkejä talon sisällä jaetusta, hiljaisesta tiedosta, kuten tiettyihin tiloihin viittaaminen niiden vanhoilla nimillä ja kuurojen pöydän sijainti ruokalassa. Kaikki jaettu tieto ei ole viittomakielisten kuurojen käsissä, vaan sitä tuottavat myös puhuvat ja kuulevat työntekijät muissa rakennuksessa toimivissa järjestöissä. Yksi haastateltavistani paljastaa kävellessämme, ettei tiedä vielääkään naapurijärjestöjen taukotilan sijaintia, vaikka hän on ollut talossa jo useamman vuoden. Tarkistettuaan haastattelutilanteessa, ettei paikalla

ole muita näkemässä meitä, hän kertoo: ”näiden muiden järjestöjen on helppo sopia asioista keskenään, kun ovat muutenkin keskenään”. Liitto taas jää ulkopuolelle informantin edustamana, eikä hän ”täysin tunne Valkean talon kirjoittamattomia sääntöjä, sillä kukaan ei ole erikseen kouluttanut niistä”. Tämä tiedonpuute oli toisinaan johtanut epämukaviin tilanteisiin, joissa toisen järjestön työntekijä on hätistänyt informantin vieraineen pois omista tiloistaan, sillä niitä ei ollut lupa käyttää. O’Brien (2021) soveltaa Bourdieun³ (1992, 51) ajatusta sosiaalisten koodien lukemisesta puhekielisten kuulevien ja ei-puhuvien kuurojen kohdalla: jälkimmäisten kokemukset enemmistökulttuuriin kasvamisesta eroavat merkittävästi niistä, joilla on esteetön pääsy yhteiskunnan määrittämään valtakieleen, puhekieleen. Tämä voi vaikeuttaa navigointia kuulokeskeisissä tiloissa, kuten valtavirtakouluissa tai kuulevien hallinnoimilla työpaikoilla (O’Brien 2021).

Sama informantti jatkaa analysoimalla naapurijärjestön tilojen käyttöä: heidän puolellaan toimistojen ovet pidetään kiinni, ja niissä on äänellä toimivat ovikellot. Työntekijät eivät myöskään käytä Kuurojen liiton puoleista käytävää läpikulkupaikkana mennäkseen kahville. Informantti käyttää järjestöjen välistä yhteistyötä kuvaillessaan viittomakielisiä adjektiiveja, joiden lähimpiä suomennoksia ovat ”kömpelö” ja ”töksähtelevä”. Kuurojen liiton tiloista puolestaan hän kertoo, että ovet ovat yleensä auki, ja kuka tahansa voi kävellä suoraan toimistohuoneeseen. Informantti pohtii kommenttinsa loppuun omaa asennettaan: on toisaalta mahdollista, että toisen puolen työntekijöillä todellakin on erilaiset tarpeet, sillä jotkin heistä ovat kuulovammaisia kuulevien lisäksi. Kenties ovia pidetään kiinni työrauhan tähden, ja spontaaneja toimistovierailuja pidetään heillä epätoivottuina.

Saavumme Humakin käytävän päähän: täällä on tilanne muuttunut informantin mukaan sen jälkeen, kun Valkeaan taloon muutti viittomakielialan ulkopuolista henkilökuntaa. Kun aiemmin siitä uskalsi kulkea läpi tutun ja viittomakielisen tai ainakin viittomakielitaitoisen henkilökunnan sekä molemminpuolisen luottamuksen tähden, tänä päivänä käytävää pidetään ”no go” -alueena. Kolme muutakin informanttia kertovat samansuuntaista järjestöjen välisistä, alusta asti voimassa olleista, mutta myös vastikään syntyneistä näkymättömistä rajoista uusien järjestöjen muutettua rakennukseen.

Kyllä silloin heti alusta asti ollaan ollut tosi erillään toisista järjestöistä. Jos itse menin vahingossa heidän puolelleen, nopeasti tuli vihaisia katseita: ”Mitä teet

³ Bourdieu, Pierre. 1992. *Language and Symbolic Power*. Cambridge: Polity Press.

täällä, ei sinulla ole asiaa tänne”. Kuin kuurous tarttuisi. Eivät he halunneet olla missään tekemisissä.

Jos voin, valitsen kuurojen pöydän. En jaksaa viitottua puhetta. Siinä mielessä on separaatiota, vaikka on koko ajan puhuttu yhteistyön lisäämisestä. Konkreettisesti sitä ei ole vielä tapahtunut omalla alallani. Syynä on eri kieli. He ovat puhekielisiä, me viittomakielisiä: miten yhteistyö edes sujuisi? Yritystä on, mutta edelleen on omat käytävät, aivan vieressä. Sinne toiselle puolelle ei ole asiaa. Näkymätön raja kulkee vessojen kohdalla, siitä eteenpäin on mustaa. Nyt Humak valtaa tilaa täällä rakennuksessa, ja me taas pienemme, vetäydymme syrjään. Kun aiemmin Valkea talo oli järjestörakennus, nyt tämä on enemmänkin oppilaitos.

Aiemmin kolmas kerros oli meidän aluettamme, mutta kun rahat loppuivat, vetäydymme neljänteen kerrokseen ja annoimme tilat Humakille. Nyt käytävällä ei saa kulkea niin sanotun työrauhan takia. Kuurojen liiton aikana kukaan ei valittanut, kun kuka tahansa ulkopuolinen kulki tästä. Kummallista. Kaipa kuulevat ovat semmoisia.

Sen sijaan muista poiketen kuuleva informantti totesi haastattelussaan, kuinka hän on aina voinut kävellä naapurijärjestön puolelle ja koputtaa ovelle, jos on ollut asiaa. Tästä voi päätellä, että informanttien ajatuksissa kielen roolista järjestöjen välisessä eriytymisessä on perää. Kyse ei kuitenkaan ole ainoastaan kielestä vaan myös kehollisesta kokemusmaailmasta ja valtasuhteista. Kuten keskimmaisessa lainauksessa todetaan, Valkea talo nähdään nykyään (kuulevien) oppilaitoksena, ei enää alkuperäisen idean mukaisena kuurojen kulttuurikotina tai edes kuuloalan järjestötalona.

Tässä prosessissa voisi mielestäni olla hieman soveltaen kyse ilmiöstä, joka on englanniksi ’economic restructuring’ (Rose 2000), vapaasti suomennettuna taloudellisesta uudelleenjärjestelystä tai rakennemuutoksesta. Ilmeisin esimerkki siitä, miten valtasuhteet voivat muokata paikan kokemusta, on tilanne, jossa yksi paikkakäsitys nousee niin hallitsevaksi, että se peittää alleen muut, kenties merkityksellisemmätkin tulkinnat samasta paikasta (Rose 2000). Taloudellisella rakennemuutoksella tarkoitetaan hänen artikkelissaan esimerkiksi tiettyjen teollisuuskaupunginosien lobbaamista ja kehittämistä ulkopuolisten sijoittajien ja monikansallisten yhtiöiden houkuttelemiseksi, seurauksena aiempien paikkakäsitysten tai paikan tuntujen muuttuminen tai häviäminen. Vaikka Valkea talo on paikkana paljon pienemmässä mittakaavassa kuin kokonainen kaupunginosa, eivätkä taloon muuttaneet uudet toimijat välttämättä ole monikansallisia suuryhtiöitä, haastattelujen perusteella näyttäisi siltä, että ainakin informanttien mielestä paikan tuntu on muuttunut merkittävästi. Tässä myös on kyse taloudellisesta valasta: koska alkuperäisillä, viittomakieli- ja kuuloalan toimijoilla ei ole varaa jäädä yksinään

rakennukseen, lisätienestiä haetaan ulkopuolisilla vuokralaisilla ja samanaikaisesti annetaan valtaa ja tilaa heille.

4.4 Toteutuuko deaf space Valkeassa talossa?

Kaikille haastateltavilleni deaf space ei ollut entuudestaan tuttu käsite, mutta osa heistä käytti sitä samalla tavalla kuin minäkin arkikielessä. Selostin heille Deaf Studiesin määritelmää deaf spacesta sekä jaottelua tilapäisiin ja vakiintuneisiin, ja annoin yksittäisiä esimerkkejä. Tutkielmani otsikossa oleva lainaus ”Enää yksi käytävä on full deaf space.” on yhdeltä informantiltani hänen selostaessaan haastattelussa, mitkä rakennuksen fyysiset osat ovat täydellisen viittomakielisiä tiloja. Toisin sanoen Valkeassa talossa on siis ainoastaan yksi käytävä toimistoi-neen, joka hänen mielestään sopii määritelmään. Informantti tarkentaa ajatustaan kertoessaan, ettei hän koe voivansa liikkua Valkeassa talossa täysin vapaasti, vaikka onkin Kuurojen liiton listoilla työntekijänä. Yksittäiset käytävät, joiden työntekijöistä tietää, että suurin osa viittoo, ”ovat turvallisia”, vaikka eivät menisikään deaf space -määritelmän alle. Kun osuu viittomakielen taidottomien kohdalle, askelia nopeutetaan, jotta tilanteesta pääsee mahdollisimman nopeasti ohi. Toinen informantti määrittää, että kahta käytävää A-puolella voi yhä pitää deaf spacena kansanopiston tilojen lisäksi, ja että ”kaikki muu on kuulevien opiskelijoiden valtaamaa”. Myös ruokalan tarjonta on suunnattu nykyisin opiskelijoille, ja informantin mukaan ”sen kyllä maistaa”.

Kuuleva informantti kertoo kävellessämme ruokalaan, millaista evästystä oli saanut esihenkilöltään aloittaessaan Valkeassa talossa työt: jos samassa tilassa kuten ruokalassa oli kuuroja, hänenkin tuli viittoa, jotta kaikki saivat saman mahdollisuuden tasavertaiseen kommunikointiin. Toinen informantti kertoo omassa haastattelussaan, ettei monikaan kuuleva työntekijä Kuurojen liitossa ole viittomakielentaidoton. Jos hän sattuu kävelemään taukokuoneeseen puhuvien kuulevien seuraan, he alkavat viittoa ilman, että tarvitsee pyytää erikseen. Kuuleva informantti kuvailee ruokalassa, kuinka noin 20 vuotta sitten pöydät oli järjestetty eri tavalla, ja osoittaa samalla salin takaosaa kertoen, että siellä sijaitsi aiemmin ”kuurojen pöytä”. Mitään erillistä varausta ei ollut niin sanotussa kuurojen pöydässä, vaan se oli talon vakiintunut tapa, jaettua tietoa, jota kaikki noudattivat ja kunnioittivat. Tänä päivänä taas yhtä tiettyä kuurojen pöytää ei enää ole, vaan informantin sanojen mukaan he kokoontuvat useimmiten edessä ole-viin pöytiin, jos niissä sattuu olemaan vapaata. Kyseisissä pöydissä istuu myös kansanopiston viittomakielisiä opiskelijoita. Informantti pohtii, ettei ruokala ehkä ole enää deaf spacen ideaali, mutta että ”viittomakielinen tila toteutuu täällä ainakin jossakin määrin”. Kolmas

informantti taas kertoo, kuinka ”kuurojen pöytä” oli ollut edessä, jossa kuurot istuivat pitkissä riveissä. Hän viittoo varsin kuvailevasti haastattelussa:

Jos sattuiikin niin, että kivikuuleva erehtyi istahtamaan siihen, aika pian hän keräsi kummastuneita katseita ympäriltä. Kyllä hän sitten nopeasti pakeni paikalta tarjottimeen. Kukaan ei ikinä uskaltanut tähän istua, se oli kuin kirjoittamaton laki, että tämä on kuurojen pöytä. Tänä päivänä sitä ei enää ole, se on loppu.

Hän selostaa, että nykyään suurin osa työkavereista syö omia eväitään taukokuoneessa tai lähtee rakennuksen ulkopuolelle lähialueen lounasravintoloihin. Neljäs informantti kertoo, kuinka liiton sisäisten osastojen ja kuurojen ja kuulevien välinen eriytyminen kasvoi toiminnan laajetessa ja työntekijämäärän kasvaessa 2000-luvulle tultaessa. Hän kuitenkin olisi toivottanut kuulevat mielellään tervetulleiksi seuraansa lounas- ja kahvitauoilla, sillä siten he oppisivat myös viittomaan paremmin.

Informanttien määritelmät deaf spacesta tuntuvat korreloivan vahvasti tilan henkisen viittomakielisyyden kanssa, joten oma suomennokseni viittomakielinen tila tuntuu kuvaavan sitä hyvin. Yksi heistä esimerkiksi sanoo seuraavaa: ”Tämähän on suunnilleen ainoa työpaikka Suomessa, jossa saa viittoa vapaasti. Ei tarvitse kuulevien kanssa yrittää sopeutua, mukautua.”, ja toinen, kuuleva informantti taas muistelee töihin paluutaan äitiyslomalta: ”- heti aulassa tuli olo, että täällä minun työni on. Aulassa näki aina viittovia ihmisiä, ja tuntui, kuin olisi tullut kotiin.”

Tämä on kuitenkin edelleen ainoa paikka, jossa kuurot voivat tullessaan viittoa kenen kanssa tahansa. Muualla yhteiskunnassa se ei toteudu. Täällä on mahdollisuus saada myös spontaania tulkkausta. Täällä tavallaan on oikeus odottaa palvelua viittomakielellä. Toisaalta ei suomenruotsalaiset kuurot saa omalla viittomakielellään palvelua täällä. Kaikki eivät ole yhtä yhdenvertaisia.

Kun kysyin viimeiseltä informantiltani hänen kokemuksiaan viittomakielestä Valkean talon standardikielenä, häneltä tuli varsin samantyyppinen vastaus edellisten kanssa.

Kyllä, olen huomannut sen, ainakin silloin, kun kävelin kerran tuonne infotiskille. Siinä oli joku istumassa, ja minä kysyin, että osaako viittoa. Ei osannut, oli hänen ensimmäinen päivänsä harjoittelussa, näytti todella nolostuneelta. Kun taas muualla on toisin päin, näytetään pitkää nenää, kun kysytään, osaako viittoa. Niin kuin se olisi meidän ongelma.

Täällä taas ollaan tietoisia siitä, että pitäisi viittoa. Että on noloa, jos ei viito. Sellainen on mulle...(hymyilyä). Tämä on viittomakielinen ympäristö. Kun se on ollut sitä heti alusta asti, aina vuodesta 1987 asti. Kohta, kolmen vuoden päästä 40 vuotta. Huhhuh! Se tila vaan pienenee aina osa kerrallaan, pikkuhiljaa. Tuo WFD:n toimisto toivoo, että saisi jäädä siihen, samaan kerrokseen kuurojen

kanssa, ettei se joudu takaisin tuonne alas eristyksiin. Kun sieltä on vaikea tulla tänne ylös. On sanonut, että täällä on mukavampaa, kun voi pikaisesti välillä jutella kanssamme.

Deaf spacen määrittämisen viittomakielen käyttäjien muodostamaksi tilaksi lisäksi informanttit kommentoivat myös Valkean talon arkkitehtonisia ratkaisuja. Lähes kaikki totesivat, ettei rakennus palvele erityisen hyvin viittomakielisiä käyttäjiä. He käyttivät sellaisia termejä kuin ei-kuurotyypillinen ja ei-kuuroystävällinen. Eniten noottia saivat kapeat, pitkät käytävät umpinaisine toimisto-ovineen, joista myös O'Brien (2019) kertoo vlogissaan: kapeat käytävät estävät rinnakkain kävelemisen ja samanaikaisen viittomisen, ja ikkunattomat ovet puolestaan aiheuttavat epävarmuutta puolin ja toisin, koska kuurot työntekijät eivät tiedeneet, jos joku oli toimiston ulkopuolella. He eivät myöskään aina uskaltaneet käydä työkavereidensa toimistoissa, sillä läsnäolosta ei saa viitteitä. Useampi informantti mainitsi myös lounasravintolan sivussa olevat puupaneelit, sillä ne luovat visuaalista taustamelua, kun joutuu katsomaan viittomista niitä vasten. Melu pahenee, kun kävellään samaan aikaan. Eräs informantti pohti, että ne oli ilmeisesti tarkoitettu estämään äänten kaikumista. Myös käytävillä kaikui liikaa informanttien kuulevien työkavereiden mukaan, jolloin toimistojen ovia täytyi pitää kiinni. Ikkunalliset ovet olivatkin yksi ehdotus rakennussuunnitelmaan tilojen visuaalisuuden varmistamiseksi, informantin mukaan Johanna Meschin (ent. Lehtomäen) esittämänä. Lisäksi lasiseiniä toivottiin, mutta arkkitehti ei myöntynyt niihin. Omakohtaista kokemusta lasiovista informantti kertoo seuraavaa:

Jos ovesta on ikkuna, on todennäköisempää, että huoneessa on kuuro. Kun itse muutin huoneeseen, jonka ovi oli umpinainen, halusin oven vaihtoon ikkunalliseen. Pystyi näkemään, ketkä liikkuvat käytävällä, kun enhän minä kuule.

Mielenkiintoisesti Sangalang (2014, 130) kuvaa työnsä tuloksissa melkein päinvastaista: ikkunalliset ovet jouduttiin jälkepäin peittämään, koska työntekijät häiriintyivät ohikulkevista ihmisistä ja kaipasivat enemmän yksityisyyttä. Toisaalta samassa tutkimuksessa todettiin myös, kuinka osallistujille oli tärkeää tilan hallinnan tunne näköaistin kautta: he halusivat kuitenkin pystyä tarkkailemaan työympäristöään sekä sitä, ketkä kävelivät ohi.

Vaikka Valkeassa talossa onkin ongelmallisia kohtia kuten näköesteitä, auringonvaloa heijastavia ikkunoita, jotka häikäisevät silmiä tai pimentävät kasvoja, ja muuta visuaalista melua, informantin mukaan on muistettava, että rakennus on suunniteltu 1980-luvulla, jolloin ei ollut käyttäjälähtöistä palvelumuotoilua tai Design for All -periaatetta. ”Ei silloin mietitty loppuun asti. Ajatuksena oli vain, että saadaan tila, jossa kuurot kokoontuvat”. Toinen informantti puolestaan pureutuu ongelmakohtiin, jotka eivät suoraan liittyneet deaf spacen toteutumiseen.

Esimerkiksi ilmanvaihto ei ollut riittävän tehokasta maalaamossa, ja huoneilmaan jäi liikaa myrkkyjä. Myös verstaalla oli samankaltainen ongelma, jonka takia se jouduttiin myöhemmin sulkemaan. Hänen mukaansa jälkeenpäin huomattiin runsaasti rakennusvirheitä ja huolima-
tonta jälkeä, suunnitelmista poikkeamista. "Kaikki ne suunnitelmat ja visiot... silloin oli se lakko myös, sen jälkeen tehtiin työt hosuen, ja jälki on sen mukaista, aivan kelvotonta".

Kommenttia saivat myös turvallisuusasiat: niissä ei ole informanttien mukaan huomioitu lain-
kaan kuurojen tarpeita. Esimerkiksi itse toiminnanjohtaja oli kuulemma kerran jäänyt jumiin
hissiin, ja hissien hälytys- ja yhteysjärjestelmä tietenkin perustui ainoastaan ääneen. Kaarina
Huovinen (2020) kirjoittaakin Helsinki Design Weekille julkaistussa, DeafSpacea käsittele-
vässä blogiartikkelissaan, kuinka kuurona hänen pahin painajaisensa olisi jäädä hissiin jumiin,
erityisesti ilman puhelinta. Myös paloturvallisuuden kanssa on ollut aina ongelmia, ja eräs in-
formantti toteaa kuvaavasti, kuinka ”olemme olleet täällä vuodesta 1987, eikä sittenkään mi-
tään” viitaten kuuroille sopivien ratkaisujen puuttumiseen. Keväällä 2024 toteutettujen haas-
tattelujen jälkeen työntekijät ovat saaneet puhelimiinsa sovellukset, jotka ilmoittavat raken-
nuksessa soivista hälytyksistä. Samantyyppisiä havaintoja esitetään O'Brienin (2019) vlo-
gissa, jossa hänen haastattelemansa työntekijät ovat kertoneet palovaroittimiin ja ovikelloihin
yhdistettävien vilkkuvalojen vuosien odottelusta. Vastauksissa myös ilmeni mustaa huumoria,
kun todettiin, että kuuron työntekijän henki ei ole ilmeisesti erityisen kallis verrattuna hälytin-
välineisiin, tai että työntekijät voisivat palaa kuoliaaksi heidän huomaamattaan (O'Brien
2019).

5 Johtopäätökset ja jatkotutkimus

5.1 Työntekijöiden muistot ja kokemukset Valkeasta talosta deaf spacena

Analyysini perusteella informanttien määritelmät deaf spacesta korreloivat vahvasti tilan viittomakielisyyden, mutta myös kuurojen kehojen kanssa: paikat, joissa toimivat ihmiset olivat itse kuuroja ja käyttivät viittomakieltä, koettiin deaf spaceiksi. Esimerkiksi yksittäisiä käytäviä ja pöytiä ruokalassa nimitettiin deaf spaceiksi, joko aiemmin tai yhä tänä päivänä. Samalla vastauksista voi ymmärtää, että jo rakennus kokonaisuudessaan sekä Kuurojen liitto työnantajana ja työpaikkana edustaa tai pikemminkin on edustanut erityislaatuista ja Suomessa harvinaista deaf spacea: esimerkiksi kuurojen kouluissa valtaapäivinä ovat useimmiten kuulevat, ja moni kuurojenyhdistys on luopunut omistamistaan tai hallinnoimistaan tiloista. Nostalgisesta muistelusta voi ymmärtää, että deaf spacen koetaan olevan tänä päivänä kirjaimellisesti ahtaalla: kuurot työntekijät, eri toimenkuvat viittomakieli- ja media-alalla sekä fyysiset toimistotilat ovat vähentyneet merkittävästi parissa vuosikymmenessä samanaikaisesti ulkopuolisten toimijoiden lisääntyessä. Deaf spaceiksi ei nimetty niitä tiloja, joissa joko toimi kuulevia, ei-viittovia työntekijöitä tai kokonaan kuuloalan ulkopuolisia järjestöjä. Esimerkiksi naapurijärjestöjen käytäville ei ollut asiaa erikielisyyden takia.

Kun taas tarkastellaan DeafSpace-konseptin periaatteiden toteutumista Valkean talon arkkitehtuurissa, rakennus ei erityisemmin saa kehuja: sen tiloja pidetään vanhentuneina ja sopimattomina sekä yleisesti kuurojen että tämän päivän työelämän tarpeisiin. Moitteita saivat visuaalista melua aiheuttavat ruokalan puupaneelit, umpinaiset toimistojen ovet ja jutustelukävelyä vaikeuttavat kapeat käytävät. Toisaalta moni informantti mainitsi, että jo pelkästään se, että kuuroilla oli ikioma rakennus, joskin jaettuna muiden kuuloalan toimijoiden kanssa, oli voimaannuttavaa ja poikkeuksellista. Historiakirjoissa ja juhlapuheissa toistetaan usein runollista vertauskuvaa, jossa kuurot ovat kansa vailla omaa maata tai edes kaupunkia. Valkea talo ei välttämättä ole kokonainen valtio tai kaupunki, mutta jo osa kuulovammaisille osoitetusta 10 000 neliömetrin mittaisesta pinta-alasta on riittänyt monipuolistamaan ja kasvattamaan kuurojen yhteisön omaehtoista toimintaa ainakin rakennuksen ensimmäisinä vuosikymmeninä.

Moni informanteista on ehtinyt olla jopa 20 vuotta töissä Valkeassa talossa, joten vastauksissa näkyy vahvasti ”entisten hyvien aikojen” vertailua tämämpäiväiseen tilanteeseen. Suuri osa heistä viittoo eri tavoin, kuinka ”nykyään on ihan erilaista” tai että ”paljon on muuttunut”.

Kukaan heistä ei kokenut, että Valkea talo eläisi parasta aikaansa juuri nyt, joten tästä voi päätellä, että suunta on ollut huonompaan päin. Rinne ja Olsson (2020) kirjoittavatkin nostalgista, kuinka menneisyyden muistelemisessa negatiiviset asiat tупpaavat jäämään sivuun. He lainaavat Pirjo Korkiakangasta (2006, 134) kuvatessaan muistoja tiettyjen paikkojen mentaalisina historioina, joille vastaanottaja antaa merkityksiä (nostalgisten) kertomusten kautta. Nostalgialla myös sidotaan ihmisiä menneiden aikojen paikkoihin. Päivi Magga (2022, 219) puolestaan kertoo, kuinka muistot osaltaan ylläpitävät ja uusintavat yhteenkuuluvuutta ja yhteistä historiaa. Tietty paikka jaettuna muiden kanssa on mukana muodostamassa yksilön identiteettiä. Voisiko tästä päätellä, että Valkea talo on ollut osaltaan rakentamassa kuurojen uudenlaista viittomakielistä identiteettiä 1980-luvulta alkaen, eikä vähiten siksi, että aikoinaan Valkeaan taloon saattoi olla asiaa kaikkina elämänvaiheina lapsuuden perhekursseista ja kerho- harrastuksista aina työelämään asti? Myös toiminta ja tarjonta on ollut hyvin monipuolista: samassa rakennuksessa on järjestetty työntekijöiden perheiden saunailtoja, Kuurojen Teatterin (nyk. Teatteri Totti) esityksiä, kansanopiston kursseja ja Kuurojen liiton nuorisotoimikunnan kokouksia.

Jordan Sangalang (2014, 10) kirjoittaa ”In a way DeafSpace is a proof of Deaf people’s existence” viittaessaan Findleyn⁴ (2005, 5) väittämään siitä, että tilan haltuunotto on ensimmäinen todiste olemassaolosta: toisin sanoen viittomakielinen tila toimii samalla todisteena kuurojen olemassaolosta. Vaikka Valkeaa taloa ei tyhjänä tai puhuvien ihmisten täyttämänä ymmärtäisi heti viittomakieliseksi kuurojen tilaksi, yhteisön tietoisuus ja muistitieto merkityksellistävät rakennuksen. Kuten eräs informantti totesi haastattelussa, rakennusta ei tule purkaa, vaikka omistajuudesta luovuttaisiinkin: hän haluaa tuoda lapsensa paikan päälle katsomaan sitä ja kertoa heille, millaista oli olla töissä Valkeassa talossa, viittomakielisessä ympäristössä. Kenties jonakin päivänä Valkeasta talosta voisi tulla pyhiinvaelluspaikka. Myslik (1996, 168) vertaa San Franciscon merkitystä homoille suhteessa Jerusalemiin ja juutalaisiin: tänä päivänä suurin osa asuu muualla, ja yhä harvempi tekee pyhiinvaelluksen kyseisiin kohteisiin verrattuna aiempaan. Poliittinen valta on siirtynyt muualle, mutta paikkojen kulttuurista ja emotionaalista merkitystä ei voi aliarvioida. Tämä kuvaus osuu mielestäni hyvin myös Valkeaan taloon ja kuurojen yhteisöön, vaikka poliittiseen valtaan viittaava oikeuksienvalvonta- ja muuta järjestötyötä tehdäänkin yhä paikan päällä ja mahdollisuuksien mukaan ikkunallisilla ovilla varustetuissa toimistoissa.

⁴ Findley, Lisa. 2005. *Building Change: Architecture, Politics, and Cultural Agency*. New York: Routledge.

5.2 Jatkotutkimuksen suuntaviivoja

Sara Ahmed (2004) esittää teoksessaan *Cultural Politics of Emotions*, etteivät tunteisiin liittyvät reaktiot tai ilmiöt ole aina suoraan sanallistettavissa tai tyypistettävissä, vaan niiden taustalla vaikuttavat aina valtarakenteet ja yhteiskunnalliset normit. Tässä näkyikin posthumanismin viimeisimpinä aaltona kehollisuus, jota myös O'Brienin (2021) artikkeli käsittelee. Siinä pureudutaan kuuron kehoon ja kehollisuuteen deaf spaceen yhteydessä. Kyseinen näkökulma on jäänyt hyvin pieneen rooliin deaf spacea käsittelevissä tutkimuksissa, sillä niissä keskitytään usein vuorovaikutukseen tai rakennusten suunnitteluun. Kuvailin tutkielman johdannossa tuntemuksiani Valkeassa talossa, ja voisin jatkotutkimuksessa testata enemmänkin tätä menetelmää, autoetnografista havainnointia, kiinnittäen huomiota kehollisiin reaktioihini ja tunteisiin. Millaisia ajatuksia herättää esimerkiksi Humakin nykyinen kirjasto, jossa on ollut aiemmin kuvausstudio kahdessa tasossa ja Kuuroalan perhe -nimisen ohjelman tv-lavastus? Jo informantin kertomus studiosta saa minut antamaan kyseiselle tilalle syvempiä merkityksiä. Oma kuuro kehoni osallistuu siis tilan tuottamiseen ja Valkean talon merkityksenantoon, ja muistitiedon avulla merkitystä ylläpidetään ja uusinnetaan kuurojen yhteisössä.

Kuten muistitiedon kohdalla on kuvattu, myös affektiiviset kokemukset ovat yksilöllisiä, mutta niihin vaikuttavat (yhteisön) jaetut narratiivit, yhteiskunnalliset diskurssit ja henkilökohtainen tausta (Rinne ja Olsson 2020). Ahmedia lainaten he kirjoittavat tunteiden roolista identiteettien rakentajina ja yhteiskunnallisten jännitteiden peileinä. Toisin sanoen olisi tähdellistä pureutua siihen, mistä informanttini affektiiviset kokemukset kertovat. Kehollisuuden ja affektiivisuuden lisäksi jatkotutkimuksia ajatellen Valkeaa taloa voi tarkastella erityislaatuksena vallan symbolina tai linnakkeena, jossa teoreettisena viitekehyksenä toimii 'power of place'. Valkean talon rakentaminen ei ollut irrallaan ympäröivästä yhteiskunnasta ja sen ajan hengestä, kuten ei myöskään sen nykytila. Olisi kiinnostavaa selvittää, miten prosessi kytkeytyi Suomen kuurojen yhteisön narratiiviin itsestään ja me itse -mentaliteetin voimistumiseen.

Hannah Arendt (2017 [1958], 206) kirjoittaa *Vita activa – Ihmisenä olemisen ehdot* -teoksensa valtaa ja näyttäytymistilaa käsittelevässä kappaleessa, kuinka vallan puute "heikentää poliittista yhteisöä ja lopulta tuhoaa sen".

Ilman ihmisten valmistaman maailman kestävää pysyvyyttä ei voi jäädä muistoa niille, jotka heidän jälkeensä tulevat. Ja ilman valtaa näyttäytymistila, jonka julkinen toiminta ja puhe luovat, haihtuu pois yhtä nopeasti kuin elävä teko ja elävä sana. (Arendt 2017 [1958], 212.)

Tarjoaako Valkea talo yhä fyysiset puitteet ei ainoastaan kohtaamispaikkana, vaan myös kuurojen näyttäytymistilalle? Onko se ollut osaltaan lujittamassa, kenties jopa kasvattamassa yhteisön valtaa? Jos rakennuksesta luovutaan, mitä käy näyttäytymistilallemme ja sille pikkuruiselle osalle vallasta, joka meillä on yhä toistaiseksi käsissämme? Valkea talo ei välttämättä yksinään kykene tarjoamaan turvapaikkaa kaikille tämän päivän kuuroille, mutta rakennus on osaltaan osallistunut Suomen kuurojen yhteisön lähihistorian muodostamiseen sekä Kuurojen liiton toiminnan suuntaviivojen piirtämiseen. Emeryn (2009) artikkelissa todetaan, kuinka kuurot määritellään kuulevien yhteiskunnassa ja sosiaalipolitiikassa lääketieteellisesti katsottuna ”vajavaisina”, joilla ei ole sananvaltaa resurssienjaossa. Valkeassa talossa tätä epäsuhtaista asetelmaa on rikottu tai ainakin yritetty rikkoa.

Lähteet

Primääriaineisto

- H1. 5.3.2024. Haastattelijana Aino Laiho
 H2. 5.3.2024. Haastattelijana Aino Laiho
 H3. 6.3.2024. Haastattelijana Aino Laiho
 H4. 6.3.2024. Haastattelijana Aino Laiho
 H5. 7.3.2024. Haastattelijana Aino Laiho
 H6. 8.3.2024. Haastattelijana Aino Laiho

Lähdekirjallisuus

- Ahmed, Sara. 2004. *The Cultural Politics of Emotions*. New York, Lontoo: Routledge.
- Arendt, Hannah. (1958) 2017. *Vita activa – Ihmisen olemisen ehdot*. Suomennoksen toimittanut Riitta Oittinen. Tampere: Vastapaino.
- Atherton, Martin. 2009. A feeling as much as a place: leisure, deaf clubs and the British deaf community. *Leisure Studies* 28(4): 443–454.
- Bahan, Benjamin ja Hansel Bauman. 2008. The Power of Place: The Evolution of Kendall Green. Teoksessa *A Fair Chance in the Race of Life: The Role of Gallaudet University in Deaf History*, toimittaneet Brian H. Greenwald ja John Vickrey Van Cleve. Washington D.C.: Gallaudet University Press.
- Bauman, Hansel. 2010. Gallaudet University: DeafSpace Design Guidelines. Volume 1. Working Draft, 31 August 2010. Viitattu 6.5.2025.
https://infoguides.rit.edu/ld.php?content_id=59890829.
- DeafSpace. A Brief History. Viitattu 11.4.2025.
<https://deafspace.weebly.com/a-brief-history.html>.
- Edwards, Claire ja Gill Harold. 2014. DeafSpace and the Principles of Universal Design. Teoksessa *Disability and Rehabilitation*, 36(16): 1350–1359.
<https://doi.org/10.3109/09638288.2014.913710>.
- Emery, Steven D. 2009. In space no one can see you waving hands: making citizenship meaningful to Deaf worlds. *Citizenship Studies* 13(1): 31–44.
<https://doi.org/10.1080/13621020802586719>.
- Fagerström, Salla. 2019. *Liisa Kauppinen – Tiedän sen mahdolliseksi*.
- Fingerroos, Outi ja Riina Haanpää. 2006. Muistitietotutkimuksen ydinkysymyksiä. Teoksessa *Muistitietotutkimus: metodologisia kysymyksiä*, toimittaneet Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo ja Ulla-Maija Peltonen. 25–48. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Fingerroos, Outi ja Ulla-Maija Peltonen. 2006. Muistitieto ja tutkimus. Teoksessa *Muistitietotutkimus: metodologisia kysymyksiä*, toimittaneet Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo ja Ulla-Maija Peltonen. 7–24. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Gulliver, Mike ja Mary Beth Kitzel. 2016. Deaf Geographies. Teoksessa *The SAGE Deaf Studies Encyclopedia*, toimittaneet Genie Gertz ja Patrick Boudreault. 451–453. Los Angeles: SAGE Publications Inc.
- Helsingin kaupunki. Päiväkoti Laajasuo. Viitattu 20.4.2025.
<https://www.hel.fi/fi/kasvatus-ja-koulutus/paivakoti-laajasuo>.

- Hiljaisen kansan äänet – Remontoidut kehot. Oulun yliopisto. Viitattu 6.5.2025.
<https://www oulu.fi/fi/projektit/hiljaisen-kansan-aa-net-remontoidut-kehot>.
- Huovinen, Kaarina. 2020. DeafSpace: Architecture opens up to natural light and space. (blogi). Viitattu 11.4.2025. <https://helsinki design week.com/2020/09/21/deafspace-architecture-opens-up-to-natural-light-and-space/?lang=en>.
- Häkli, Jouni. 1999. *Meta hodos. Johdatus ihmismaantieteeseen*. Tampere: Vastapaino.
- Juvonen, Tuula ja Riikka Taavetti. 2022. Queernäkökulmia muistitietotutkimukseen. Teoksessa *Muistitietotutkimuksen paikka. Teoriat, käytännöt ja muutos*, toimittaneet Ulla Savolainen ja Riikka Taavetti. 392–412. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Katsui, Hisayo ja muut. 2021. Viitotut muistot: Selvitys kuuroihin ja viittomakielisiin Suomen historiassa 1900-luvulta nykypäivään kohdistuneista vääryyksistä sekä niiden käsitteellään tarkoitettujen totuus- ja sovintoprosessin käynnistämisen edellytyksistä. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2021:61.
<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-241-1>.
- Koivunen, Hannele. 1997. *Hiljainen tieto*. Otava.
- Korkiakangas, Pirjo. 2006. Etnologisia näkökulmia muistiin ja muisteluun. Teoksessa *Muistitietotutkimus: metodologisia kysymyksiä*, toimittaneet Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo ja Ulla-Maija Peltonen. 120–144. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kusters, Annelies ja Dai O’Brien. 2017. Visual Methods in Deaf Studies: Using Photography and Filmmaking in Research with Deaf People. Teoksessa *Innovations in Deaf Studies: The Role of Deaf Scholars*, toimittaneet Maartje De Meulder, Annelies Kusters ja Dai O’Brien. 265–296. Oxford University Press.
- Kuurojen liiton hallintovastaava. 2024. *Sähköpostiketju*. 10.–16.10.2024.
- Kuurojen liitto. Uutiset: Liittokokous hyväksyi Valkean talon myyntisuunnitelman. 6.11.2021. Viitattu 11.4.2025. <https://kuurojenliitto.fi/ajankohtaista/liittokokous-hyvaksyi-valkean-talon-myyntisuunnitelman/>.
- Kuurojen liitto. Uutiset: Kuurojen liiton ja Kuurojen kansanopiston muutosneuvottelut päättyneet. 18.03.2025. Viitattu 11.4.2025. <https://kuurojenliitto.fi/ajankohtaista/kuurojen-liiton-ja-kuurojen-kansanopiston-muutosneuvottelut-paattyneet/>.
- Kuurojen museo. Näyttelyt: Kuurojen museon uusi näyttely avautuu Helsingissä 22.10.2024. Viitattu 20.4.2025. http://www.kuurojenmuseo.fi/?page_id=1381&lang=fi.
- LapCI. 2015. Mikä ihmeen Sateenvarjoverkosto? (blogi). 10.11.2015. Viitattu 20.4.2025. <https://lapci.fi/blogi/yleinen/mika-ihmeen-sateenvarjo-verkosto/>.
- Magga, Päivi. 2022. Saamelaisten eletty, koettu ja kerrottu paikkatieto. Vuomaselän siidabioografia. Teoksessa *Muistitietotutkimuksen paikka. Teoriat, käytännöt ja muutos*, toimittaneet Ulla Savolainen ja Riikka Taavetti. 218–241. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Myslik, Wayne D. 1996: Renegotiating the social/sexual identities of places. Gay communities as safe havens or sites of resistance? Teoksessa *BodySpace. Destabilizing geographies of gender and sexuality*, toimittanut Nancy Duncan. 156–169. Lontoo: Routledge.
- O’Brien, Dai. 2019. Walking through exclusion: using walking interviews to explore deaf people’s inclusion in the workplace. *Acadeafic* (blogi). 8.11.2019. Viitattu 11.4.2025. <https://acadeafic.org/2019/11/08/walking-through-exclusion/>.
- O’Brien, Dai. 2021. Theorising the deaf body: using Lefebvre and Bourdieu to understand deaf spatial experience. *Cultural Geographies* 28(4): 645–660.
<https://doi.org/10.1177/14744740211003632>.
- Ojanen, Karoliina. 2018. Pysähdyttävät paikat. Videoitu kävelyhaastattelu etnografisena menetelmänä. *Elore* 25(2). <https://doi.org/10.30666/elore.76610>

- Padden, Carol. 2007. The Decline of Deaf Clubs in the United States: A Treatise on the Problem of Place. Teoksessa *Open Your Eyes: Deaf Studies Talking*, toimittanut H-Dirksen L. Bauman.
- Pöysä, Jyrki. 2021. Muistitietotutkimus. Teoksessa *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*, toimittanut Jaana Vuori. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 10.5.2025. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/>.
- Rinne, Jenni ja Pia Olsson. 2020. ”Täällä on minun kotini” Affektiiviset kokemukset kaupungin merkityksellistämässä. Teoksessa *Affektit ja tunteet kulttuurien tutkimuksessa*, toimittaneet Anna Kajander ja Riina Haanpää; Jenni Rinne. 310–346. <https://doi.org/10.31885/9789526850962>.
- Rose, Gillian. 1995. Place and identity: a sense of place. Teoksessa *A Place in the World? Places, Cultures and Globalization*, toimittaneet Doreen Massey ja Pat Jess. 87–132. New York: Oxford University Press Inc.
- Salmi, Eeva ja Mikko Laakso. 2005. *Maahan lämpimään: Suomen viittomakielisten historia*. Helsinki: Kuurojen liitto.
- Sangalang, Jordan. 2014. *What is Privacy in Deaf Space?* Amerikkalaisen viittomakielen ja Deaf Studiesin maisterintutkielma. Washington: Gallaudetin yliopisto.
- Savolainen, Ulla ja Riikka Taavetti. 2022. Muistitietotutkimus. Paikantumisia, eettisiä kysymyksiä ja tulevia suuntia. Teoksessa *Muistitietotutkimuksen paikka. Teoriat, käytännöt ja muutos*, toimittaneet Ulla Savolainen ja Riikka Taavetti. 10–43. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Tuomi, Jouni ja Anneli Sarajärvi. 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- Ukkonen, Taina. 2006. Yhteistyö, vuorovaikutus ja narratiivisuus muistitietotutkimuksessa. Teoksessa *Muistitietotutkimus: metodologisia kysymyksiä*, toimittaneet Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo ja Ulla-Maija Peltonen. 175–198. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Valkea talo. Kiinteistö Oy Valkea talo. Viitattu 11.4.2025. <https://www.valkeatalo.fi/kiinteisto-oy-valkea-talo>.
- Valkea talo. Valkean talon toimijat. Viitattu 20.4.2025. <https://www.valkeatalo.fi/linkkeja>.
- Valkean talon rakennushistorian selvitys. 2021. Kati Salonen ja Mona Schalin Arkkitehdit Oy.
- Yle Uutiset viittomakielellä. 2011. Kurssikeskus Malminharju myyty. 1.9.2011. Viitattu 11.4.2025. <https://yle.fi/a/3-5415943>.